

Veenmoord

'detective in Drenthe'

Uitgeverij Ter Verpoosing, 2013

ISBN: 978-90-73064-40-9

NUR: 331

© Gerard Stout

Eerste druk 2013

Omslag en vormgeving: Gerard Stout

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en / of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, digitale bestanden of op welke wijze dan ook zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Gerard Stout

Veenmoord

'sociaal-culturele detective in Drenthe'

Uitgeverij TER VERPOOZING

Peize

Ik stort mij uut
in 't Diep.
't Heden gled in 't verleden,
alles giet veurbij,
stroom ik of droom ik.

Martin G. Koster

Hotel an 't spoor

Moord

Het duurde enige maanden voor de eerste klanten bij me binnen stapten vanaf het moment dat ik het bordje '*Lammie Oldenbanning privé-detective*' op de kalkstenen pui naast de voordeur had geschroefd. Ik had niet anders verwacht. Voor een stad - of is het nog steeds het dorp van mijn jeugd - als Emmen is zo'n beroep ongewoon. Wie zou in deze plek van dierentuin en hunebed een *detectieve* kunnen gebruiken? Maar als ik er niet van overtuigd was geweest dat ik met dit vak mijn brood kon verdienen, ook als ik zonodig elke dag bruine bonen met spek zou moeten eten, was ik er vanzelfsprekend nooit aan begonnen. De veenlijken in het Drents Museum waren vast niet de eerste slachtoffers van religie en misdaad en zouden ook niet de laatsten zijn. De wereld verandert, maar passie, hartstocht en doodslag blijven. De meisjes uit Yde zijn gewaarschuwd, zij het niet door de geschiedenis, dan op z'n minst door vader en moeder.

Mijn eerste klant - al weer drie jaren geleden - was Albert Denig, voorzitter van de ouderenbond 't Wieze Volk en tevens voorzitter van de plaatselijke toneelvereniging met de toepasselijke naam 't Aolde Volk. Albert Denig, gekleed in zwarte manchester - *striepsiekoorn* in de bijna verdwenen volkstaal - broek en een Duitse pet, wilde dat de gemeente meer werk zou maken van het onderhoud van de huizen in Emmermeer. Op herhaalde brieven had hij nooit antwoord gehad, alsof de gemeente het schrift nog niet had uitgevonden in dit land met een zorgvuldig gekoesterde traditie van analfabetisme. En verder moest alles bij het oude blijven. De hunebedden - in de literatuur en onder ingewijden bekend als duivelskutten - waren immers ook niet van plek veranderd sinds ze er door landijs waren neergelegd.

Twee koppen zwarte koffie en een plak *old wief* waren genoeg om Albert Denig gerust te stellen. Ik vertelde hem dat de gemeente niet over onderhoud van woningen ging, wel over de prullenbakken en lantaarnpalen in de wijk. En om

hem gerust te stellen vertelde ik dat gemeenten geen minnaars zijn, dus post vaker niet dan wel beantwoorden. Niets om boos over te worden.

Denig wilde betalen, ook al had ik gezegd dat het eerste consult gratis was. Vijf euro, een gratis abonnement op het wijkkrantje en twee vrijkaarten voor 'Achter het gordien' van 't Aolde Volk waren mijn eerste verdiensten, al was dit niet het soort inkomsten dat me voor ogen stond. Ik had al achter het gordijn gekeken en ik wist al een beetje van de wereld. Om het kort samen te vatten: ik was in mijn onschuld al van de wereld geweest. De universiteit van het leven, maar nog zonder diploma.

Het is vandaag een minne dag. Ik heb nog geen klant gezien. Niemand. Ik laat mijn gedachten de vrije loop en ik zie mezelf over de Wolfsbergen lopen, de begraafplaats aan de Weerdingerstraat. Daar moet toch een dode te vinden zijn met een geschiedenis, een onopgeloste moord? Ach, misschien gebeurt hier nooit iets. En net als ik me in mineur naar de keuken begeef om een fles Gewürtztraminer spätlese uit de koelkast te halen, gaat de bel. Het is bijna vijf uur en zo laat op de middag verwacht ik geen klanten meer. Ik druk op het knopje naast de intercom en vraag wie voor de deur staat.

'Mevrouw Schutrups,' klinkt het met krachtige stem uit de luidspreker. Het geluid is iel en krakerig, maar dat ligt niet aan de vrouw voor de deur. Ik had een duurdere installatie kunnen kopen, maar het Centrum voor Werk & Inkomen, dat de inrichting van mijn kantoor voor een deel heeft betaald, was niet scheutig met euro's. Een bedrijf starten was prima, maar eigenlijk had ik dat op eigen kracht moeten doen. Drent of niet. Vrouw of niet. Voor de overheid is ZZP de afkorting van zeuren zeiken poepen. En poepen wijst in dit geval niet naar Duitsers.

Ik druk de rode vierkante knop diep in en laat pas weer los als ik de deur dicht hoor slaan. Voor mijn klant boven is, gooi ik de peuk uit de asbak en haal ik een kam door mijn haar. Mijn haar reikt niet tot mijn schouders. Ik pak een enkele grijze van de mouw van mijn jasje.

De fresia's op mijn bureau kleuren prachtig bij het geblokte hesje van de vrouw tegenover mij. Ze is eind dertig, schat ik, een paar jaar jonger dan de vierenveertig die ik achter me heb. Netjes gekleed, een lichtblauwe, maar weer niet heel lichtblauwe rok met Schotse ruiten. Een egaal gele blouse valt net over de donkerblauwe riem met zilveren gesp. Ik ruik een scherpe, beetje zurige lucht die ik nog niet kan thuisbrengen. Het is geen parfum, dat ruik ik wel. Nee, ze zal geen partner van me worden. Pas als een man/vrouw* lekker ruikt kan ik een avontuur aangaan, of gewoon een gezellige avond en nacht hebben. Maar zonder goede geur en goed gesprek houd ik mijn ondergoed aan. Voor ze op de stoel aan de andere kant van mijn bureau gaat zitten, maakt ze zich met een krachtige stem voor de tweede keer bekend.

'Fien Schutrups.'

Haar stem klinkt net zo zelfverzekerd als haar handdruk voelt. Bij mannen steek ik mijn hand niet snel uit, maar een vrouwenhand sla ik niet gauw af. Ik voel haar vaste greep en ik hoor haar zelfverzekerde stem. Haar ovaalronde gezicht met donkere ogen en kastanjebruin halflang haar straalt power uit, maar ik voel dat ze zich niet helemaal op haar gemak voelt. Ze schudt haar hoofd als ik haar een pakje sigaretten voorhoud. Ze schudt haar hoofd opnieuw. Ze rookt niet. Ze zegt dat ze niet verslaafd is. Ik voel de boodschap. Het is hoogste tijd dat ik met roken stop. Hoogste tijd dat ik mijn oksels scheer. Ik raak achter bij de vooruitgang.

Als ze zit, slaat ze haar rechterbeen traag over haar linker knie, dan trekt ze haar rok strak. Spitse knieën heeft ze, knokig. Veel hoekiger en scherper dan de mijne, zeker geen Roomse knieën. Ongeschikt voor langdurig gebed. Verschil moet er zijn. Ze zit rechtop tegenover me, haar rug tegen de leuning van de stoel.

'U moet me helpen,' zegt ze terwijl ze met haar rechterhand het kastanjebruine haar achter haar oor strijkt. De lok valt terug tegen haar wang met lichte blosjes. Haar wrange en zurige geur zakt naar de achtergrond. Wie weet.

Ik zwijg, houd mijn handen stil op de plastic onderlegger, polyvinylchloride, op mijn bureau. Ik dwing mezelf om niet

met de vulpen, die binnen handbereik ligt, te gaan spelen. Het scherm van de computer slaapt, als ik de muis met rust laat, leidt de mail me niet af. Ik kijk haar aan. Mooie ogen heeft ze. Fien Schutrups doet me aan een Drentse dichter denken, maar de naam van die dichter schiet me niet te binnen. Nog niet.

‘Misschien hebt U het bericht in de krant gelezen.’ Ze aarzelt. ‘Vorige maand is Herman Brinks vermoord. Gewurgd met een grijs telefoonsnoer.’ Haar mond verstrakt terwijl ze dat zegt. “Grijs telefoonsnoer” alsof die nog bestaan in een tijd dat iedereen de hele dag mobiel belt en ongebonden is. Ik zie dat de kleur uit haar roodgeverfde lippen wegtrekt. L’Oreal, apple blossom. Ik ken die kleur.

Ik had het bericht in *de Telegraaf* gelezen, vakliteratuur voor detectives, en later in *Trouw*, *de Volkskrant* en het *Dagblad van het Noorden*. Een moord komt niet elke dag voor in de zuidoosthoek van deze leeglopende provincie. De regionale kranten waren - en zo hoort het ook - bovenop het lijk gesprongen. *Emmer weekblad*, *de Zuidoosthoek*, *de Gezinsbode* konden er niet genoeg van krijgen. Het *Dagblad van het Noorden* had drie verslaggevers en een fotograaf op de zaak gezet, zodat ze dagelijks een verhaal hadden, met foto. Soms leek het in de berichtgeving alsof ze blij waren met de moord, alsof ze de misdaad zelf in scène hadden gezet. Tram-melant in de turf in chocoladeletters op de voorpagina, alsof het een jongensboek in de reeks van Bas Banning was.

RTV-Drenthe had in het pseudo-literaire programma op zondagochtend er bijna een hoorspel van gemaakt. Lukas Koops in gesprek met Frans Westenbrink en Aafje Rooduyt over schapenscheren, heide, hartstocht en andere gevoeligheden die tot een crime passionelle aanleiding kunnen geven. Het was alsof de moord op Herman Brinks een mooie aanzet was voor echte literatuur - schrieverij - in de geest van Malcolm Lowry of Graham Greene, met misschien drank- en drugsverhalen in de geest van Charles Bukowski en achterdocht in de geest van Emily, Charlotte en Anne Brönte. Aafje Rooduyt was bezig de gezusters Brönte te vertalen onder de naam Emmy Brönneger, met een kleine maar wezenlijke rol

voor Gerard Nijenhuis, omdat de Drentse dichter in de plaats met die naam woont. Het was me opgevallen dat Jan Veenstra niet werd genoemd, en ook de naam van Anne Doornbos viel niet. Schrijvers met een literair verleden in Drenthe, die in staat geacht mochten worden om een spannend boek te schrijven, ook zonder echt lijk. Schrijvers met een toekomst, maar wellicht geen literaire. Een Heathcliff miste ik op die ochtend. Maar misschien hielden de media informatie achter om het leven spannender te maken. Ik knikte om Fien Schutrups te laten weten dat het nieuws me had bereikt.

‘In het Veenpark, in een bouwput, hebben ze zijn lijk gevonden.’ Ze slikt een keer. ‘Stief achter de turfbutlen, bij het stille water met de gagel en het sporkehout,’ zegt ze. Het kost haar moeite het verhaal te vertellen, ik zie het aan haar verstrakte lichaam en aan haar handen die de stoelleunings vastknijpen. Het was geen prettige gebeurtenis geweest, dat was helder.

Herman Brinks was vermoord door wurging met een grijs snoer van een telefoon uit de jaren zeventig. Het hoofd bijna gescheiden van het lichaam, stond in het *Dagblad* en de hoorn had nog aan het snoer gezeten. De kleur van het snoer werd in het *Dagblad* niet genoemd, wel in de *Zuidoosthoek*, maar details over bloed, rafelig vlees en het niet meer witte overhemd van Herman Brinks werden de lezer niet onthouden. Als het niet een echt lijk had betroffen, maar een dode uit een roman, dan was de reportage literatuur geweest.

‘De dader is niet gevonden,’ zei ze. Fien Schutrups liet de stoelleuning los, zette haar voeten naast elkaar en pakte een witte draad van haar rok. Dat moest ik onthouden: witte draad op groene rok.

Ik wist dat de moord niet was opgelost. Ondanks de inzet van meer dan vijftien agenten en een stuk of wat rechercheurs uit Assen en Groningen, was er geen spoor van de dader. Elk onderzoek liep dood. Een inwoner van Achter op Erica had zich als dader gemeld, maar hij wist niets van het lijk te melden. Stoned, en liefhebber van hunebedden. Maar wie een moord bekend is niet per definitie de dader.

‘En wat heb jij met deze zaak te maken?’ vraag ik. Ik tutoy-

eer Fien Schutrups zonder haar toestemming te vragen. In dit land van zand en afgegraven veen is iedereen *joe* en *ie*. De verbeelding is hier niet aan de macht en wie zich teveel verbeeldt, wordt afgestraft. Zelfs bordkartonnen reuzen als Ellert en Brammert in Schoonoord dolven het onderspit, al werd die afgang van de archaische kinderlokken aan vandalen uit Schoonloo toegeschreven. Mijn vriendin Annegriet was in de Cuby's jaren uit Schoonoord tijdig aan haar jeugd ontsnapt door naar Assen te emigreren. Ik heb het nog wel over haar.

Fien Schutrups slikt een keer en nog een keer. Op haar hals verschijnen lichtrode vlekken die langzaam groter worden en intenser van kleur, tot in haar blouse. Ik mag dat wel. Met die kleurschakeringen ben ik in mijn lyceum-tijd nog gepest. Ik liet dat geworden.

'Herman Brinks was mijn kameraad, mijn vriendje,' zegt ze. Uit haar tasje haalt ze een pakje papieren zakdoekjes tevoorschijn. Menthol geparfumeerd, van de Spar, zie ik. Ik vermoed dat ze ook de zegeltjes spaart voor schötteldoeken. Als ze haar tranen wegveegt, zie ik dat ze geen make-up gebruikt heeft. De kleur van haar gezicht is haar onvervreemdbaar eigendom. Ze heeft lichtbollende wangen, geen loshangende oorlelletjes - die ik heel lelijk vind - en het haar in laagjes geknipt. Onder haar kin zie ik lichtblonde haartjes, het begin van een baard, misschien het begin van een vroege overgang, hormonen. Ik ken dat wel. Mijn wenkbrouwen zijn heel kop-pig, wat dat aangaat, als ik ze niet bijwerk, krijg ik een door-gaande Arabierenstreep boven mijn ogen. Fien Schutrups heeft geen oorhangertjes, maar wel een grote speld die haar blouse hoog dichthoudt. Haar borsten zijn mooi op maat, meer dan AA en minder dan DD. Een detective moet goed kijken. Voor een *detectieve* is alles even belangrijk.

'Wat kan ik voor je doen?' vraag ik. Ze ritst haar tasje dicht en zet het op het bureau tussen haar en mij. Haar rok strijkt ze opnieuw glad over haar benen, weer lijkt ze een draadje weg te pakken. Ze heeft smaak als het op kleding aankomt. Er mist een knoopje aan haar blouse, vandaar dat draadje.

'Vind de moordenaar,' zegt ze. En dan met boosheid in haar stem die niet eenmaal overslaat, als van een veendrent.

‘De politie heeft geen mankracht genoeg, dat zeggen ze, of ze zoeken niet goed genoeg. De eerste weken wel natuurlijk, zolang het maar in de krant komt, maar daarna blijft de zaak liggen en doen ze minder hun best. Nog later verandert zo’n moord in een cold turkey. Kan het in een la verdwijnen. Ik heb het vanochtend nagevraagd, er is nog één agent die berichten in de gaten houdt en er zondig werk van maakt.’

Met een bittere ondertoon in haar stem noemt ze precies de redenen waarom ik destijds mijn detective-bureau heb geopend. Bezuinigingen bij de politie zorgen voor een gat in de markt. De moord op Herman Brinks lijkt me geen gemakkelijke zaak, en veel werk, maar ook een mooie kans om mijn naam te vestigen met serieus werk boven gebruikelijk overspel, incest en burenruzies.

‘Vijfduizend euro aanbetaling,’ zeg ik, ‘en verder zeventienhonderdvijf per dag plus onkosten. Ex.’

Fien Schutrups knippert niet een keer met haar ogen.

‘Akkoord,’ zeg ze. Ze kijkt me niet meer aan. Haar ogen zijn gericht op een olieverf van Ger Siks schuin achter me. Twee oudere en uitgeleefde - of is het uitgewoonde? - Drentse schrijvers met brandend veen op de achtergrond. Ik kreeg ze van het Drents museum in Assen. Harry Tupan wilde ze wel kwijt na de slottentoonstelling over Drentse literatuur. Hij voorzag de eerste honderd jaar geen nieuwe expositie over schrieverij in de Olde Laandschop. Ik mocht ze in bruikleen op mijn kantoor, met recht op eerste koop.

‘Vind je het een mooi portret?’ vraag ik.

‘Het schilderij lijkt wel op werk van Trudy Kramer,’ zegt ze, ‘maar het heeft toch een heel ander karakter. Misschien het verschil tussen olieverf en potlood.’ Ze knikt en zegt dan: ‘Ik vind dit werk een beetje achterhaald. Ik zou het niet in mijn woonkamer aan de muur willen. En,’ laat ze volgen, ‘ik weet niet of schrieversportretten wel een passende invulling zijn van een kantoor. Zwijgzame types, lijkt me. Altijd wat te verbergen, dat wel.’ En of het niet genoeg is: ‘Mannenportretten op een vrouwenkantoor. Je moet het willen.’ Fien Schutrups gaat staan. We praten over wat typisch mannelijk of typisch vrouwelijk is in de schilderkunst. Fien Schutrups heeft weet

van schrijvers, schilders en dichters in Drenthe. Ze heeft meer met Van Drielst en Roessingh, de klassieken. Zelf heeft ze realistisch werk aan de muur van Klaas Koops, naast naturalistisch schilder ook Drents schrijver, en zijn proza en zijn gedichten... Ze maakte haar zin niet af. Hans Heyting, die weer wel, al had ze aarzelingen bij zijn kindergedichten. "Oude man, jong meisje," had ze gezegd. Maar wel een van de groten in de Drentse cultuur. In Borger wist ze nog een bronzen beeld van de dichter, tegenover Bieze. Nog nooit beklad, dat zei genoeg. Ik maak een afspraak om bij haar thuis te komen. Alles wat betrekking heeft op Herman Brinks zal ze klaarleggen.

Het is net na zeven als Fien Schutrups het pand verlaat. Ik doe de rode pumps in mijn tas, masseer de wreef van mijn voeten, strijk er een beetje baby-olie over en trek gemakkelijke schoenen aan. Terwijl ik mijn jas aantrek, schenk ik een glas voor de helft met wijn. Koud tintelt de Gewürtztraminer spätlese op mijn tong. De smaak is snel weg als ik Boerenkaasblokjes uit Veenoord in mijn mond prop. Ik sla het eten over, vanavond. Om half acht tref ik Peter. We gaan naar de Muzeval. Vrouwentoneel Erica speelt een stuk van Marga Kool. Niet dat ik zo warm loop voor amateurtoneel, maar er is deze maand weinig in de aanbieding op cultureel gebied, en de uitnodiging aan Peter had ik al twee keer verplaatst. Ik haal nog snel kauwgom, pepermuntjes en tampons bij de drogist in de Noorderstraat en de eerste en laatste NRC bij Boekhandel Vermeer. Henk Goslinga ook weer blij. Qbuzz rijdt me naar de Boermarkeweg. Vlak voor de bus stopt kijk ik op mijn iPhone of mijn haar goed zit. Peter wacht op me, hij had mijn sms ontvangen. Hij volgt me ook op Twitter. De enige, en dat houd ik graag zo. *An't voetenende*, ik kijk er naar uit. Maar was het wel verstandig om bij Fien Schutrups al die namen te noemen van de Drentse cultuurdragers, vraag ik me af als de bus de spoorovergang neemt. Wat voor indruk heb ik achtergelaten bij Fien Schutrups die me de komende maanden betaalt? Ik zal Peter vragen of hij me, met mijn scherpe en openhartige tong, nog als een echte raszuivere Drent beschouwt. Intellect, intellect, waar vind ik het? En eruditie?

Telefoon

Ik schenk een glas natuurzuivere boerenkarnemelk in en laat de afgelopen avond aan me voorbijgaan. Het toneelstuk was op tijd afgelopen. Om kwart over tien ging het doek voor de laatste keer open en dicht. Er was niet veel volk afgekomen op *An't voetenende* en na afloop bleef vrijwel niemand in de bar hangen. Ik vond dat wel een mooie woordspeling; hangen. Maar positief: slechts drie vrouwen keken tijdens de voorstelling op hun iPad. Ik niet.

Bij Café Groothuis namen we een afzakkertje, maar tegen middernacht werd het steeds lawaaiiger. Alleen de muziek was nog te horen. Bert Hadders en de Nozems. Mooie muziek, maar ik begrijp niet waarom het volume altijd in de hoogste stand moet. Misschien is het om de cafégangsters beter te laten voelen en minder te laten denken. Voelen en denken, waar tref ik dat nog in dit land? Zeker, zware bassen tegen de buik. kan heel prettig zijn. Tegen middernacht lijkt het minder van belang - opportuun wilde ik zeggen - om het verstand te gebruiken. Maar ik heb een klassieke opleiding gehad en ik wilde wel graag een paar prettige en minder prettige opmerkingen over Drents toneel maken. Van Peter hoefde dat niet. Ik maakte hem duidelijk dat ik ook nog twee kaarten heb voor 't Aolde Volk. Hij wilde wel mee, misschien niet voor de spelers in zwarte boerenkielen met roodbonte zakdoeken en monologen over hooi, koeien en de dochter van de arbeider, maar meer voor mij. Ik mag Peter wel, al zou ik nooit met hem onder één dak willen, niet voor langer dan een paar nachten. Ik waardeer het vrouwelijke element in hem, maar als Drent noemt hij zichzelf geen homo. Ja, ja, ja, homo sapiëns. Eh, eh.

Bij Grimme aan de Markt was het een heel stuk rustiger. Margaretha Kleine zong op de achtergrond. Ik houd van haar, zelf op haar leeftijd heeft ze al een doorleefd repertoire. Afscheid nemen en opnieuw beginnen. Ik weet daar het mijne van. De eerste keren voelt dat heel onaangenaam, maar later

is afscheid nemen een verademing. Prachtige stem heeft die vrouw. Ik luister graag naar haar.

Bij de telefoon in het halletje naar de enige wc zag ik een sticker van de PTT. *Een leven kan aan een telefoondraad hangen, maak mij niet stuk.* De PTT bestaat al jaren niet meer, en ik vroeg me af of de muntautomaat nog wel functioneerde, of dat het apparaat er alleen nog hing voor sentimental reasons. Ik houd wel van valse romantiek als dansen in zaal Grimme en op de glazen vloer in de Iezern Klap bij de veenkoloniale Groningers. Valse en platte romantiek is mijn ding.

Peter probeerde zich bij mij uit te nodigen. Dat kwam door de drank en door de hormonen. Hij houdt meer van mij en mijn lichaam dan ik van hem. Met zijn één meter drieënnegentig steekt hij ver boven me uit. Ik ben ruim veertig centimeter korter. En veertig centimeter is veel, al valt het verschil in bed wel mee. Peter heeft naar verhouding lange benen. Hoe het ook zij, hij kan overal bij en ik, ik blijf bij hem: every inch a woman. Om hem - en mezelf - niet helemaal tekort te doen, ben ik met hem mee naar zijn huis gegaan. Sinds hij deeltijd in het onderwijs werkt hoeft hij zelden vroeg op te staan.

Hij had haast, dat ken ik van hem als hij gedronken heeft, zijn mannelijkheid gaat hem dan in de weg zitten. Niet dat ik dat vervelend vind. Al zeg ik het zelf: ik ben wel goed in bed. En na afloop kon ik mijn verhaal over *An't voetenende* toch nog kwijt. De liefde bedrijven zonder te praten is niet aan mij besteed. Ik wil er een verhaal bij, voor of na, dat maakt me niet uit. In dat opzicht ben ik de regionale cultuur - zoepen, toepen en op de proeme kroepen - een beetje ontgroeid. Om half drie ben ik naar huis gewandeld. Ik had geen zin om met Peter te ontbijten. Hij maakt daar geen punt van. Er is altijd een volgende keer tot de laatste turf in de kachel verdwijnt.

"Je bent een echte Drent," had hij gezegd. Ik weet niet meer of hij dat voor of na de daad zei. "Je bent open, je maakt van je hart geen moordkuil, je bent van alle markten thuis, je bent bruine bonen ontgroeid en je kunt met tien procent van de mensen goed opschieten. Maar," had hij gezegd. "Lammie, je bent vooral een gezellig witty wief omdat je op Drent-

se grond bent geboren, ook al zaten er kloeten veen in het zand." Kijk, zo'n intellectueel, daar kan ik mee thuis komen. Meestal eet ik 's ochtends niet, maar omdat het avondmaal er gisteren bij in is geschoten, maak ik me twee boterhammen met verse aardbeien en een speltbeschuit puur, met roomboter. Ik lees het *Dagblad*. In het Midden-Oosten blijft het onrustig staat op pagina vijf. De voorpagina gaat over de slechtste fietspaden in Drenthe en een schaakkampioen van twaalf jaar. Mooie foto van een blij meisje dat een jongen heeft verslagen. Schaakmat. Pagina drie over verwaarloosde ponies, ook met foto. Ik schenk mij een tweede glas karneemelk in en zet de Nespresso aan. Koffie. DE koffie.

Op de regio-pagina's vind ik niets over Herman Brinks. Wel een bericht over het Veenpark in Barger-Compascuum. Meer bezoekers dan vorig jaar op dezelfde tijd, maar niet meer opbrengsten. De bewoners rond het Veenpark zijn allemaal wel een keer geweest, vaak met een kortingbon, en nu is het de tijd voor toeristen uit de rest van het land. Duitsers ontdekken de geschiedenis van de turf. Aan de overkant van de grens valt er nog genoeg veen af te graven. Nee, ze doen niet zuinig met turf.

Door de nieuwe aanwinsten is de tentoonstellingsruimte nu alweer te klein. Dat zou ik ook zeggen als ik directeur was. Binnenkort ga ik kijken. In Berkenrode is een genealogie van inwoners van Barger-Compascuum te zien. Bewoners van de Zuidoosthoek komen deels uit Hannover, uit Wesuwe, Uelsen, Paderborn, Lutgen, Leer, Oldenburg. Duitsers en Drenten ontmoeten elkaar weer in het Veenpark. Soms zijn de namen verbasterd omdat ambtenaren van de burgerlijke stand niet goed konden spellen. Lohuus, Lohues, Lohuis, Loois, Lahuus, Looys en andere varianten van dezelfde stam. Veel zwartwitfoto's op panelen, vermoed ik. Op mijn tablet zie ik een deel van de tentoonstelling.

Op de website www.veenpark.nl zie ik archieffoto's van de bouwput. Ik sla de foto's op. Veel turfbulten. Hoe stoffig kan het leven zijn. Op www.dvhn.nl vind ik het algemene telefoonnummer van het *Dagblad van het Noorden*. Ik heb nog geen toegang tot het digitale archief, maar na enkele malen

doorverbinden kan ik als trouwe abonnee oude pdf-bestanden ontvangen van de moordzaak. Alle landelijke berichten haal ik via de digitale kranten van www.nrc.nl en verder van www.volkskrant.nl. Dat lijkt me eerst genoeg.

Tegen half elf fiets ik langs mijn kantoor. Ik zie dat alweer een kledingwinkel de deur gaat sluiten. De economische crisis maakt slachtoffers. Achter de voordeur ligt een te dikke stapel reclamefolders en een ansichtkaart van Anton. Hij is in Spanje. Mijn ex blijft me achtervolgen. Na onze scheiding heb ik hem loud and clear - in bijzijn van de advocaat - laten weten dat ik 'echt' niets meer met en van hem wil. Op de alimentatie na. De scherpste kantjes zijn er inmiddels wel van af, maar zijn achtervolgingsdrang is nog niet helemaal voorbij. Het is dat we samen twee kinderen hebben - en dat is niet ongedaan te maken - anders had ik hem nooit weer hoeven te zien. Ik haak de fiets aan de trapleuning. De rem is stuk, ik moet weer eens nodig naar Roosken. Ik houd van die naam.

Het vakantiekaartje van Anton prik ik mijn kantoor op het prikbord naast de deur. Het Spaans op de voorkant kan ik niet goed ontcijferen, ik ben geen talenwonder, maar aan het plaatje te oordelen moet het zoiets zijn als: wie zijn billen brandt, moet op de blaren zitten. Anton is op het naaktstrand, zo te zien. *All inclusive*. Ik zie alleen de getekende telefooncel op het strand. De koffiebruine dames met cup DD zonder beha en het roodverbrande kereltje zie ik later pas. Als ik de kaart goed bekijk, weet ik weer waarom ik Anton niet weer hoef te zien. Als ik aan Anton denk, onvrijwillig, voelt het alsof ik mijzelf in een stomme bui vrijwillig bij de bok heb gedaan. Zo, dat heb ik maar gezegd.

Achter de toonbank van de telefoonwinkel staat een jonge man met KPN op z'n shirt. Ik denk bij die afkorting altijd aan Knokploeg Nederland. Ik ben van na de oorlog, maar ik lees wel eens een boek. Wat in Drenthe een onschuldige afkorting is, kan elders heel fout zijn. NSB betekent Norske Statsbaner, dat is Noors en NS betekent in Norge juist weer National Socialisten. NRD kan hier Noord betekenen, maar in Polen verwijst NRD naar de DDR met *niemiecka republika*

demokratyczna. De jongeman is nog te jong om te knokken, maar als ik eerlijk ben, zou ik wel eens met hem willen stoeien. Hij kijkt alsof hij heide ziet branden als ik vraag hoe sterk een telefoonsnoer is. In de winkel, die shop heet, zijn alleen draadloze toestellen te koop. Als ik hem lang recht in zijn ogen blijf kijken, verschiet hij van kleur en vraagt hij me mee te gaan naar het kantoortje achterin de shop. De alle-deuren-gaan-voor-mij-open-blouse heb ik niet eens aan. Hij zet zijn voet op een druktoetsentoestel en trekt aan het snoer. Het snoer schiet los.

‘Om een weddenschap,’ zeg ik als hij vraagt waarom ik wil weten hoe sterk een snoer is. Hij vraagt niet verder. Ik moet uitkijken. Ik wist niet dat mijn ogen zo sterk zijn. De verkoper heeft zweetplekken onder zijn oksels. Hij trekt het KPN-jasje weer aan.

Bij Grimme neem ik een broodje gezond. Het is druk in het café, de markt rond de kerk is net voorbij. Kooplui praten na over de handel en nemen een afzakkertje voor ze naar huis gaan. De kaasboer knikt naar me, dat komt omdat ik allerlei soorten schimmelkaas bij hem koop. Ik knik terug, maar niet zo hartelijk dat hij naar me toe komt. Ik ben zijn sinterklaas niet. Ik beperk me bij schimmels tot kaas.

Op de leestafel ligt het Drents letterkundig tijdschrift *Roet* met proza en poëzie in de streektaal. Meer dan vijfentwintig jaar voortborduren op de literaire erfenis. Wanneer houdt trekken aan een dood paard ooit eens op? Ik gok dat in 2014 de literaire tak van het Drents in een veenlijk verandert. Misschien kan Herman Brinks als hemelse boodschapper onder de klanken van *In Paradisum* de uitvaart leiden. Ook katholieke liken werden driemaal om de kerk gereden om de duivel op een dwaalspoor te brengen. Maar raak ik nu zelf de weg kwijt met mijn speculaties over religie, literatuur en doodslag? Was Herman Brinks wel Rooms? Aan de naam te zien lijkt me dat onwaarschijnlijk.

Veenpark

Bij de post ligt een lichtblauwe envelop. Het Rijk kan wachten. Ik maak het me gemakkelijk achter mijn bureau. Onder hoofdmap VEENMOORD maak ik op de harde schijf submappen voor kranten, voor Fien Schutrups, voor de lokale kranten en voor diversen. Ik houd van een geordend bestaan, ook al lijkt dat aan de buitenkant niet steeds zo. Van de *Volkskrant* heb ik drie pdf's en van NRC twee. Ik lees alleen de koppen en zet de bestanden op mijn tablet. Tijd om te lezen komt nog wel. Ik wil niet te snel lopen. Een moord komt te paard en de rechtsgang gaat te voet. Hoe was dat ook al weer? Ik zal Peter eens vragen. Hij weet dat wel. Hij werkt in het onderwijs. Leraren weten alles. Op elke vraag hebben ze een antwoord.

In de koffiешop van de HEMA lees ik NRC-NEXT op mijn iPad. Achtergronden, overzicht en diepgang. Deze krant gaat filosofen niet uit de weg. Maar toch gaan ze steeds meer met de mode mee. Teveel hypes in de krant. Trouw blijven aan de missie blijft eigenlijk alleen het protestants-christelijke ochtendblad. Al schrijven de redacteurs niet meer in de traditie van Calvijn en Luther. Sharia in Sleen, daar wil ik wel over lezen en een etstoel over jihad en heksenjacht in Anloo.

Ik moet lang op mijn tweede kop koffie wachten. De meisjes drinken zelf koffie en dat moet ook gebeuren. Tijd genoeg om Peter Middendorp op www.volkskrant.nl op te zoeken. De kleinzoon van galanterieënwinkel en uitbater van huishoudelijke hulpmiddelen woonde een paar straten verder. Ik kocht daar nooit, ze hadden geen Arabia diggelgoed, maar aardig om het eigen locale geluid landelijk te horen. Een Duitse vrouw heeft hij en een bijbelse dochter: Freche Lotte. Ik ben benieuwd of hij ook een stamboom in het Veenpark heeft. Ik lees hem graag, de halve veendrent met opa en oma op Erica.

Ik was van plan op de fiets naar Barger-Compascuum te gaan, maar als ik de HEMA achter me laat miezert het. Ik zet mijn fiets in het rek bij het postkantoor dat ook al dicht gaat

en ik neem de bus naar Emmer-Compascuum. Het is nog vroeg. De bus ruikt als een beslagen bed nog naar de garage. Onderweg lees ik de pdf's van de NRC. "De heer H. Brinks (42) uit Emmen is gisteren dood aangetroffen in een bouwput in het Veenpark in Barger-Compascuum. Het slachtoffer is door wurging om het leven gekomen. Een rechte team uit Assen en Emmen, met assistentie uit Groningen, is met een onderzoek bezig. Sporen van de dader en motieven ontbreken.' De Volkskrant laat digitaal optekenen "Veertiger met telefoonsnoer gewurd".

Ik ben Emmererfscheidenveen inmiddels voorbij en ik sluit mijn iPad. Bij cafetaria Arends stap ik over op de bus naar Zwartemeer. Het schiet lekker op. Ik ben blij dat ik niet met de fiets ben. De bus stopt nergens onderweg. Niemand erin, niemand eruit. Regendruppels vervormen tot grillige strepen op de ruiten van de bus. Tussen Emmer-Compascuum en Barger-Compascuum tel ik de bordjes met aardappels en wortels te koop. Bijna elke boerderij doet mee aan deze zwarte handel. "Armlastig geld voor zwarte Drenten," hoor ik Peter zeggen. De leraar heeft gemakkelijk praten, hij hoeft enkel oppas te spelen. Coach heet dat.

De buschauffeur jakkert als een plaggenhut langs het Diep. Bootjes varen in file naar Troapel en terug naar Erica, dankzij de nieuwe vaarweg tussen Klazienaveen en Klazienaveen-Noord. Nieuwe rijken kopen bij oude armen. Niets verandert. Bij café Boerland gaat de chauffeur vol op de rem en ik stap uit. Het is droog in deze katholieke enclave. Met de bus over Nieuw-Dordrecht had ik voor de deur van het Veenpark uit kunnen stappen. Nu wacht me een paar kilometer wandeling over de Postweg. Ik heb er zin in.

Voor de hoofdingang van het veenpark staat een bus uit Breda. De Brabanders zijn benieuw naar de herkomst van de vracht turf waarmee Breda is overrompeld. "Hou doe", ligt me voor op de tong, maar ik houd me in. Ik pak een Veenkrant uit het bakje bij de ingang en zoek een plaats in restaurant Berkenrode. Op de plattegrond in de *Veenkrant* zoek ik de nieuwbouw, het smalspoor, de trekschuit en het nabgebouwde dorp met kerk. Een beschrijving van de tentoonstel-

ling en de plannen voor volgende verbouwingen, alles is te vinden. Twee turfbulten, pikzwarte turf.

De ober heeft een wit hemd en zwarte vlinderdas. Zo zie ik het graag. Een restaurant hoort geen thuisgevoel te geven, maar juist het gevoel dat je van huis bent, anders had je ook wel thuis kunnen blijven. Ik praat Peter na. Met dit soort redeneringen houdt hij de leerlingen geboeid. Onderwijs, een mooi werkterrein voor liefhebbers. De ober komt naar me toe. Onderweg aait hij een Drentse Patrijs en laat zijn vingers van zijn linkerhand door de hond aflikken. Ik bestel koffie zonder gebak. Niet alles kan kosher zijn.

De medewerkers zijn vast allemaal door de politie onderzocht. Ik hoef dat niet opnieuw te doen. Toch kan een van de medewerkers de moordenaar van Herman Brinks zijn, al zou ik als moordenaar niet zo gauw een lijk op mijn werk achterlaten. Dat lijkt me net zo gevaarlijk als vrijerij op kantoor, ook daar krijg je spijt van. Ik ben wat dat aangaat ervaringsdeskundige, maar daar wil ik niet teveel aan denken. Ik word dan weer grel in mijn kop. Met Sjors in de doka - de donkere kamer van het voor-digitale tijdperk - van het politiebureau, een minne tijd was dat, en na onze vrijerij durfde die kindkerel zichzelf ook nog doortastend en karaktervast te noemen. Voor de tweede maal had ik me met dat avontuur bij de bok gedaan. Ik ga naar buiten. Frisse lucht rond Berkenrode. Water, spiegelende zwarte plassen, pijpenstro, gagel en vast en zeker zonnedaauw.

Dichtbij de sluis en de ophaalbrug die naar Nergenshuizen leidt wordt gebouwd. De fundering is klaar, volgende week zijn de muren aan de beurt. Daar, achter het scherpzand en de betonmolen, moet Herman Brinks gelegen hebben. Vanaf deze plek zijn alleen de achterkant van de tentoonstellingsruimte en het zijraam van de souvenirwinkel zichtbaar. Het uitzicht naar de straat wordt belemmerd door het smalspoortreintje dat net komt aanrijden. Achter mij strekt bouwland, veen en een prachtige plas zich uit. De flats van Emmerhout en Angelslo kan ik nog net zien.

Ik klop het scherp zand uit mijn schoenen en neem plaats in het achterste wagentje van de veentrein. Het duurt wel

een kwartier voor we vertrekken. Tijd genoeg om de omgeving in me op te nemen. Toch wel een mooie plek om naar de hemel te vertrekken. Op de valreep stapt een man van begin veertig bij mij in het wagentje. Hij valt bijna om als het treintje wegrijdt. Ik houd hem tegen en pak zijn bovenarm stevig vast, wat langer dan strikt nodig is. Het is een slanke en mooie man.

Hij gaat tegenover me zitten en net als hij iets wil zeggen blaast de stoomfluit vanaf een laptop door de luidsprekers. De captain en stewardess heten ons welkom aan boord. Als het meisje is uitgesproken volgt het verhaal nog een keer in het Engels en het Duits. Ik wacht tevergeefs op een Drentse versie. Drenthe is geen Fryslân, en dat voelt goed. Het *Huus van de Taol* kan hier nog zendingswerk verrichten. De man in lichte geblokte broek en in een straf jasje luistert aandachtig. Hij kan Amerikaan zijn, maar dan zou hij niet zo aandachtig naar details luisteren, denk ik. De bovenste knopen van zijn hemd heeft hij los. Zwarte krullen boven zijn hemd. Details, details, daar gaat het om. Veel haar op zijn hoofd heeft hij niet en ook zijn oren zijn vrij. Een knap hoofd dat licht voorovergebogen tussen zijn schouders hangt. Diepe oogkassen, misschien van de verrekijker die om zijn nek hangt. Uit het borstzakje van zijn jasje steekt een kleurig doekje. Ik herken de kleuren van de Noorse vlag en ik vind hem gelijk een stuk aardiger en aantrekkelijker, al heb ik niets tegen mannen uit andere landen met een vergelijkbaar lichaam en een vergelijkbare mond. Het treintje knarst over een brugje en we rijden het hoogveen op.

‘High moors,’ roept de laptop.

‘Hoch Fehn,’ roept een vrouw hem na.

De Noor zet zijn verrekijker tegen zijn ogen, meer om zich een houding te geven dan om het hoogveen dichterbij te halen. Hij wil wel een praatje maken met de vrouw die hem aandachtig opneemt, lijkt het, maar hij weet niet hoe te beginnen. Ik voel zijn strijd en ik besluit hem over de drempel te helpen. Hij lijkt mij aardig genoeg om een gezellige middag mee te hebben, ook als de avond langs de muren sluipt, om de Drentse dichter te citeren. Als hij de kijker laat zakken zeg ik:

‘Hei på deg. Liker du det har?’ Mijn glimlach doet de rest.
‘Dere snakker Norsk?’

Ik wist dat hij dat vragen zou, anders had ik hem wellicht niet begrepen. Mijn Noors is niet heel goed. Tweemaal ben ik in zijn vaderland op vakantie geweest. Eenmaal met een busreis naar de Noordkaap, op die reis heb ik alleen met landgenoten en met Engelsen gesproken en de tweede maal met Annegriet in een tentje, vlak na mijn definitieve scheiding van Anton. Annegriet, ik krijg het nog warm als ik aan haar denk. Zo geprogrammeerd kan een mens zijn. Die weken heb ik niet alleen veel Noors geoefend. Achterstallig onderhoud, zoiets. Later las ik in *Roet* Drentse vertalingen van Noorse gedichten. Ik begreep beide talen, en dat was bijzonder.

‘Liten Norsk,’ zeg ik, ‘menn jeg verstao deg bra.’

De Noor stopt zijn verrekijker in zijn sporttas die naast hem op het bankje staat. Als hij al een koele Nordmann is, dan heb ik hem dooi.

Het turftreintje stopt om de reizigers de gelegenheid te geven met de trekschuit verder te reizen. Het is maar een kleine afstap, maar ik laat me graag door hem helpen en ik laat zijn hand niet los als we op het plankier staan. We gaan niet met de trekschuit, we wandelen door het hoogveen terug naar de uitgang. De zon zakt langzaam weg achter Emmen. De lucht kleurt roodoranje met paars, *sangen* als de Drenten zeggen. De kleurenpracht komt vooral door luchtvervuiling schreef nobelprijswinnaar Paul J. Crutzen in zijn bestseller *Weer en Klimaat*. Ik las het boek in vertaling. Blauw licht wordt sterker verstrooid dan rood licht dat een langere golflengte heeft. We zien, als we naar de horizon kijken, vooral langere golflengtes van rood licht en naar boven vooral blauw licht met kortere golflengtes. De langere golflengtes manoeuvreren als het ware om het stof heen, terwijl de korte golven botsen en naar boven en naar onderen verdwijnen. Daarom is de hemel blauw. Prachtig vind ik dat, ook al begrijp ik het niet.

In Norge hebben ze ook turf, zegt Svein. Ik geloof hem graag. Ik knijp zachtjes in zijn hand en lach tegen mijn aanwinst. Ik hoef hem niet meer te verlichten, hij kent de kleu-

ren van de regenboog, dat voel ik. Hij is vertrouwd met noorderlicht. In zijn zwarte Saab rijden we naar Emmen. Ik speel toeristengids en wijs hem op de Hondsrug, praat lovend over Nieuw-Dordrecht en Barger-Oosterveld. We rijden langs de Emmer schans. Het fort naast de vuilstort dat achter struiken is verscholen, met uitzicht op Duitsland. Ik wind geen doekjes om mijn behoeften.

‘Smorgåsbord i hotellet?’ vraag ik. Het is een retorische vraag. Ik weet het antwoord. Svein lijkt opgelucht en praat honderduit over zalm en verse kabeljauw bij de Lofoten en geitenvlees uit het Sognedal als we de ruime parkeerplaats van hotel Ten Cate in Noord-Barge oprijden. De kunstwerken op de gevel laten iets te raden over. Een minnend paar dat is omgeven door allerlei lekkernijen die in een hotel kunnen worden genuttigd; croissants met een krul boter, gebakken eieren, koffie met cupcake, aardbeien, kersen, meloen, stokbrood en rode wijn. Ik wil graag Sveins geit zijn. Ik doe me met overgave bij de bok. Toyisme is me niet vreemd. Felle kleuren, diepzinnige verhalen. Maar waar zag Herman Brinks voor het laatst het licht? Wie deed zijn lampje uit?

Pijpenlegger

De waarheid liegen, zo noem ik dat. Ik heb niet voor niets op de katholieke middelbare school de beste jaren van mijn bestaan doorgebracht. Vooral literatuur is me bijgebleven, geromantiseerde waarheden van Perk, Cats, Bernlef en later de zoete gedichten van Nijenhuis, Hans Heyting, Meine Roswinkel, Ton Peters, Suze Sanders. En vergeet Rouke Broersma niet. Het aantal dichters in Drenthe is eindeloos. En vergeet ook onze bard Roel Reyntjes niet. Homo-erotiek uit Beilen voor liefhebbers. Jammer dat bijna geen Drent deze grote namen kent. Het is hier niet anders dan elders. Dichters lezen alleen hun eigen bundels. En over kunst en cultuur praten is geen mode meer, nooit geweest. Waardoor zijn Drenten zo weinig trots op hun erfgoed? Ik zal het Peter vragen. John Vorenkamp, ja ook John Vorenkamp dicht.

Svein houdt ook van poëzie, maar ik weet niet of hij dat zei om mij te plezieren. Hij kon niet één gedicht uit zijn hoofd voordragen. Ik wilde hem vertellen van de bundels *Grand Cru*, *Hart & Zacht* en *Minnezinne* van Delia Bremer en over haar schilderkunst, dans en haar radioprogramma's *De Wol-den*, maar ik hield mij in. Waarom zou ik reclame maken voor een andere vrouw die wat schoonheid aangaat gemakkelijk met me kan concurreren? Wat lijfelijkheid aangaat zou ik strijd waarschijnlijk van haar verliezen. Ik moet het van mijn geest hebben bij mijn veroveringen.

Svein is civiel ingenieur en hij heeft aan de universiteit van Oslo gestudeerd, Blindern. Hij werkt voor een firma die in sanitair en verwarming handelt. Een rørleggerfirma in Porsgrunn in Zuid-Noorwegen. Ik weet wat een rørlegger is. Annegriet is loodgieter en ze had op onze Noorse vakantie alle uithangborden en neonletters met die woorden hardop voorgelezen. Annegriet hield haar hart vast als ik in een fjord zwom. Ze was bang dat ik zou verdrinken in het koude water. Ik kan goed zwemmen en duiken, alleen met drie flessen wodka in mijn aderen zou ik het loodje kunnen leggen op

de bodem van het fjord. Helder dat Annegriet in Schoonoord niet verder was gekomen dan pootjebaden en watertrappen in het Oranjekanaal. Maar op de bodem van het fjord de geest geven, een mooiere dood kan ik me nauwelijks voorstellen.

‘Blinder, du er een fint rørligger,’ zeg ik tegen Svein. Het grote verschil met Annegriet. Maar laat me geen vergelijkingen maken, dat doet beiden onrecht. Zei Paul Valéry al niet: “Vergelijk me niet met een ander, want je kent me niet.”

Mijn Noors varkentje krijgt een gloeiend rood hoofd, zulke complimenten is hij blijkbaar niet gewend. Dan zegt hij dat hij geen bouwtekeningen meer maakt, maar uitsluitend met de verkoop bezig is. Ik vertel hem dat ik privé-detective ben, maar hij gelooft me niet. Dat overkomt me vaker; ik zeg de waarheid en mensen denken dat ik lieg. Ik laat dat zo. In mijn vak is het een vereiste dat ik hoor en zie wat een ander niet ziet.

‘Ik zit achter een moordenaar aan,’ zeg ik. Ik zeg niet dat ik niet heel fanatiek ben, maar dat ik de geschiedenis de eigen loop laat. Gezelligheid staat bij mij voorop, met een uitgelezen gezelschap, dat weer wel. Als hij me niet begrijpt, leg ik mijn handen strak om zijn hals en druk ik zijn adamsappel naar binnen.

‘Wørger,’ zeg ik. Ik hoop dat dat een Noors woord is. Svein krijgt het benauwd. Ik laat hem los. Een leven kan aan een grijs draadje hangen, wil ik hem vertellen, maar mijn talenkennis schiet tekort.

‘Blinder, det går ikke an,’ hoest hij. Als bewijs van mijn onderzoeksvaardigheden verken ik hem van boven naar beneden en terug. Ik ben goed in bed, ik zei het al. En als ik klaar ben met mijn *Alleingang* vraag ik hem zijn diploma van civiel ingenieur waar te maken. De thee staat koud op de gang als we van bed komen.

‘Det var bra,’ zegt Svein terwijl ik de knoopjes van zijn Jägerhemd dichtknoop. Ondergoed van mijn vader.

Bijna een uur gleeed ik in het tweepersoonsbed weg in een matglazen droom voor ik in het bad stap met badschuim en badzout. Een heel andere ervaring bij Ten Cate dan een douchebeurt thuis met zevenkruidenshampoo. Als ik schone

lingerie bij me had gehad, was het gevoel herboren te zijn helemaal compleet geweest. Toyisme, kunst en spel. Met mijn dinky toy naast me.

Svein wil persé met me naar Orvelte. Hij heeft in een folder van het Recreatieschap over het museumdorp gelezen. Ik zit er niet op te wachten, maar een ritje in zijn zwarte Saab lijkt me wel wat. Graag had ik zelf een stukje gereden, maar hij durft me niet achter het stuur te laten. De auto is van de zaak. Ik laat dat eerst zo. Ik krijg hem wel plat. Kerels zijn net jonge katten, als je ze onder de kin aait gaan ze op de rug liggen. Hij heeft een karig hutje aan een fjord, zegt hij.

Voor kunst maken we een tussenstop in Nieuw-Amsterdam. Het Van Gogh Huis ligt eigenlijk in Veenoord, maar niemand die ooit van dat dorp heeft gehoord. Vincent van Gogh woonde in het najaar van 1883 dit hotel bij de brug over de Verlengde Hoogeveense Vaart. Pathetisch schreef Vincent aan zijn broer Theo: "Ik heb mijn bestemming gevonden." Maar dat bleek later niet zo te zijn. Hannie de Graaf legt uit hoe ze vanuit den vreemde - Utrecht - net als Vincent van Gogh in Zuidoost-Drenthe te laande kwam. Ze is vrijwilliger in het kleine museum. 'Ik zag dat allerlei cultuurgood uit Drenthe verdween. Er is veel waardevols gesloopt, en om verval van het erfgoed tegen te houden heb ik me gelijk aangemeld als gids.' En als ik haar woorden wil vertalen zodat Svein weet wat hij mist, gaat ze verder in het Engels.

Svein kent de anekdote van het afgesneden oor van de schilder. 'Niet iedereen zal het met me eens zijn,' zegt Hannie de Graaf, 'maar kunsthistorici zijn vergeten dat het passie was voor een mooie vrouw. Bij stierengevechten snijdt de toreador het oor af van de gevelde stier en laat dat oor overhandigen aan de mooiste vrouw op de tribune. Vincent van Gogh liet zijn oor bezorgen bij zijn geliefde. Een souvenir, niet meer en niet minder. Echte hartstocht.'

Even denk ik aan de nacht met Svein, ik denk niet aan zijn linker oor, maar aan een variant op een dichtregel van Vasalis. "En niet het besnijden doet zo'n pijn, maar het afgesneden zijn."

'Passie en compassie,' zegt Hannie de Graaf, 'dat voel ik

voor Vincent. Hij is deel van me geworden.'

We bekijken in de zolderkamer het kleine bed van Vincent en de replica's van de schilderijen. Svein slaat zijn arm om me heen. 'En nu naar Orvelte,' zegt hij, 'voor het te laat is.' Ik glimlach en pak hem bij zijn oorleltje. Ooit kom ik terug om in te breken om in het kinderbedje van Vincent te slapen. Ik ben nog steeds geroerd door de passie en gedrevenheid van de vrijwilligers aan de Vaart. Wat was de ultieme passie van Herman Brinks, en is hij slachtoffer van zijn driften geworden? Ik merk dat ik nog te weinig van Herman Brinks weet en me op kosten van Fien Schutrups door een Noors varkentje laat verwennen. Op stap is ook gezellig, maar ik begin een onrust in me te bespeuren. In het Veenpark heb ik te weinig om me heen gekeken, dat is terechte kritiek met een diepe grond. Ik ben nog niet helemaal in vorm.

'Natuurlijk, ook in Noorwegen hebben jullie museumdorpen met slagbomen en betaalhokjes,' zeg ik tegen Svein. Ik herinner hem er fijntjes aan dat de Noorse stavkerken oorspronkelijk door Nederlanders zijn ontworpen. Dat ze met de stavkerken kunnen pronken, komt omdat de Noren zorgvuldiger met cultureel erfgoed omgaan. Opnieuw gelooft hij me niet.

'Maar als dat zo is, bof je Lammie,' zegt hij 'met je hunebedden,' alsof ze mijn privé-bezit zijn. 'Hunebedden krijg je niet gemakkelijk kapot.'

Ik zeg hem dat hij Drenten niet moet onderschatten. En ik zing: 'Marmor, Stein und Eisen bricht.' Ondertussen zoek ik naar een vertaling van duivelskut, maar ik weet het niet. Peter vragen. Svein zingt: 'Marmor, Stein und Eisen bricht.' Ook hij kent Drafi Deutscher; een erudiete man.

In een atelier bekijken we hedendaagse kunst. Klassieke schilderijen van Klaas Koops en abstract acrylwerk van Peter Dijk. Svein is niet onder de indruk, al kan hij het abstracte werk wel waarderen. 'Het lijken net plattegronden van gebouwen,' zegt Svein. Hij heeft een goed punt. Svein begint over Edvard Munch. Ik houd me stil, daar kan ik niet aan tippen. Ik hoef de Drentse kunst niet te verdedigen, dat kan het Drents Schildersgenootschap zelf wel, of niet. Een turfboot

van Van Gogh hangt ook in het Drents museum in Assen. Ik zeg dat niet.

Tegen vier uur laat ik me bij mijn kantoor afzetten. Svein kijkt oprecht verbaasd als hij het bordje naast de deur ziet; *detective*, het staat er echt. Hij wil mee naar binnen, maar ik houd hem tegen.

‘Fint rørlegger av meg,’ zeg ik voor ik de Saab alleen laat. Ik strijk voor een laatste keer over zijn hoofd, hals en borst en doe het portier dicht.

‘Vi ses på sidste kursveien, Peer,’ zeg ik, met uitzicht op de handel in huishoudelijke artikelen van Jan van Peer. Misschien vind ik Svein terug in zijn karig berghutje aan het fjord. Ik zal hem niet vragen in Zuid-Barge te komen wonen. De cultuur verschilt te sterk met die in Noorwegen.

‘Ik heb wel een recept om in Drenthe te integreren,’ had de gids in het Van Gogh Huis gezegd. ‘Trek klompen aan en ga collecteren voor een goed doel. Iedereen kent je en heel snel raak je ingeburgerd.’

Ik hoor hoe hij de straat uitrijdt, tot aan de bocht bij Jan van Peer in de eerste versnelling. De lieverd. Ik zal hem een paar klompen sturen, als ik me bedenk. Hoor ik nog van hem? Oplossingen komen meestal uit onverwachte hoek. Ja, ik weet het: chemici hebben oplossingen, maar wat schiet ik op met zwavelzuur en koningswater als ik Herman Brinks uit de veenput haal?

Het uurtje op de bank heeft me goed gedaan. Ik wrijf in mijn ogen, zet water op voor Earl Greythee en blader door het *Dagblad*. Tieners steken wiekswallen in brand, teveel colablikjes in het bos. De wethouder van cultuur op bezoek bij het woonwagenkamp. Hij krijgt twee vrijkaarten voor de wedstrijd van WKE, maar neemt ze niet aan om de schijn van corruptie te vermijden. In de Meerstraat is een moord gepleegd. Altijd wat in en rond Emmen. Als ik mijn handen warm aan de thee gaat de telefoon. Beate, zie ik op het scherm.

‘Waar was je?’ vraagt ze. ‘Had je de telefoon uitstaan? Ik probeer je al twee dagen te pakken te krijgen.’

Beate is meer een mamme’s-poppie dan haar zus Coby. Beate woont al vier jaar in Stad, ze speelt bij de Grunneger

Spraak en doet iets coördinerends bij het Hunebedcentrum in Borger. Alle dagen met de Qbuzz op en neer. Coördinator is geen vetpot, ook niet voor een academicus in de vrijetijdswetenschappen. Beate belt tweemaal per week, behalve als ze verkering heeft, dan hoor ik weken niets.

‘Ik was aan het werk,’ zeg ik, ‘en ik kon niet gestoord worden. Heb je wat bijzonders?’

Beate wil “gewoon” even bijpraten. Nee, ze heeft niets bijzonders. Dat betekent meestal dat het hunebedcentrum op een verkeerde manier in de media is gekomen. Alles wat fout gaat tussen de zwerfkeien is de schuld van Beate. Ik heb haar geleerd op twee maal *mea culpa* te roepen en een keer *Bea maxima culpa* en over te gaan tot de orde van de dag.

Beate heeft een lange broek en een trui gekocht - in de kringloopwinkel. We praten als twee jonge meiden over de tertiaire structuur van eiwitten in wol en over polymeren in acrylruitjes, over bonte en vale kleuren in de was en over holo-enzymen die bij elke temperatuur het werk doen. ‘Enzymen zijn net vrouwen,’ zegt Beate, ‘ze werken ook onder alle omstandigheden.’

We lachen samen. Ze komt voorlopig niet naar Emmen, ze heeft het te druk, ze belt een andere keer wel weer. Dat hoeft, niet meer. Ze hoeft alleen maar te zeggen wie haar nieuwe verkering is. Als moeder en als detective - in die volgorde - heb ik allang in de gaten dat ze een nieuwe rørlegger heeft.

Op de BBC kijk ik naar een aflevering van the Killing. Na een kwartier is me duidelijk hoe het afloopt. Ik geef de narcissen water en ga naar bed. De lakens voelen klammer dan afgelopen nacht en het duurt lang voor ik in slaap val. Ik mis mijn dinky toy. Ver na middernacht rijdt een zwarte Saab met stereo en houten dashboard achter mijn ogen. Ik trap het gas diep in. Ik hoor Peer Gynt - ‘Vi ses på sidste kursveien.’ - en raas over de sangen heide en langs donkere je-neverbessen. Links en rechts van mij porfieren hunebedden, Zeiss-Jena verrekijkers, roodgroene sporttassen, stavkerken, porseleinen pisbakken van Arabia en wc-potten als kilometerpaaltjes.

Knoopje

De wekkerradio speelt Egbert Meijersmuziek. Ik draai me nog een keer om bij de cowboy-blues en wacht op het nieuws van zeven uur. Er is niets van belang gebeurd, want als ik een kwartier later mijn trainingspak aantrek, weet ik al niet meer wat het nieuws was. Terwijl ik de veters dichtstrik, drink ik twee glazen water. Ik leg de huissleutel onder de rubberen mat voor de deur en ik loop de vier trappen naar beneden. Op de tweede verdieping komt condens uit een pijp - water in de waterfase noemt Crutzen dat. Op de begane grond is alles in diepe rust, daar wonen invaliden en ouderen die van de AOW drentenieren. Je hoort ze niet voor negenen al zitten velen al vanaf vijf uur als papegaaien achter het keukenraam naar buiten te kijken.

Tot de bosrand wandel ik in kuier-tempo. Bij het begin van het Van Rooyenpad versnel ik. Mijn spieren zijn nog stijf van het liggen en van de slaap. Na honderd meter heb ik de cadans te pakken. Ik stem mijn ademhaling af op het ritme van mijn stappen. Het eerste stuk gaat door het bos, verderop loopt het pad langs de bosrand. Een oude man in gevechtspak komt mij tegemoet en groet me “moi” zoals alle Drenten iedereen groeten. Ik ken hem wel, maar ik groet niet terug. De meeste Drenten deugen. In de jaren zestig zeventig zat iedereen in het verzet.

Rechts van me het zandpad met karresporen. De aardappelen zitten nog vol in het loof, en eindje verder is een kamp doodgespoten. Ik ruik verrotting. Lijkontbinding gaat gemakkelijk als aan een aantal voorwaarden is voldaan: redelijke temperatuur, vocht, zuurstof (aeroob) of geen zuurstof (anaeroob) en als het lijk niet te zoet of te zuur is. Veenwater is zuur en conserveert het lijk, maar de botten lossen op. Ik heb me verdiept in de lotgevallen van het lijk. Zwelling, gasvorming en kleurveranderingen. Handen boven het graf, lijken met een stijve, geboortes in de kist. Ik zou er een boek over kunnen schrijven, maar gelukkig hebben anderen dat al gedaan.

In de verte raast verkeer van Emmen naar Borger boven het geschreeuw van witte kakatoes. Wat hebben die vogels mij te vertellen? Vliegt daar een kakariki? Bij de weg van Valthe naar Klijndijk keer ik om. Ik loop hetzelfde traject in een hoger tempo, zo blijf ik scholieren voor die in Emmen naar school gaan. Voor Jeruzalem - met crisishuizen - begint sla ik linksaf en loop ik langs de Wolfsbergen. Twee mannen zijn bezig voor een ander een graf te graven op de begraafplaats. Ze kijken me na tot ik rechtsaf ga, naar huis. Misselijk word ik van dat geloer.

Ik trek mijn blauwe deux pieces aan, met een witte blouse. Lichtgrijze kousen en zwarte schoenen met gouden strikjes. Een bordeauxrood slipje, en een reserve in mijn tasje, je kunt nooit weten. Het ziet er degelijk uit, maar zo wil ik dat. Als ik mezelf in de spiegel bekijk voel ik me net een receptioniste bij de NAM, op klopjacht naar de onderdirecteur personeelszaken. Schokkend, zonder recht op vergoeding bij averij.

Achter de balie van het kantoor aan de Slenerstraat zit een jonge agent. Hij heeft trekken van het bonkige kunstwerk bij de ingang van het politiebureau. Rond, kaal en koppig als een halfwassen stier. Ik zie aan zijn gezicht dat het baliewerk hem niet bevalt. Hij drukt driemaal nummers in voor hij contact krijgt.

‘Mevrouw Oldenbanning aan de balie,’ roept hij in de hoorn alsof er geen microfoon in zit. ‘Er is iemand onderweg,’ zegt hij, gaat U maar zitten.’ Hij richt zijn blik op google of youtube. Ik kan dat niet goed zien. Ik blijf staan. Achter de glazen klapdeuren zie ik Ronald. Ik loop de rechercheur tegemoet.

‘Goeiendag mevrouw Oldenbanning. Lammie,’ zegt hij en steekt zijn hand uit.

‘Rechercheur Winderloop, het is me een genoegen,’ zeg ik, ‘maar Ronald wat word je grijs.’ Ronald strijkt met zijn linkerhand zijn haar naar achteren en naar beneden.

‘Dat is het enige verval aan mij, verder gaat het mij zeer naar den vleze.’ Hij schudt mijn hand. Ik duw met mijn hand zachtjes op de sluiting van zijn riem.

Zeker een jaar heb ik hem niet gezien. Na mijn scheiding - ach hoe lang al geleden - moest ik wat. Ik wilde niet de hele dag thuis zitten om in Drentse traditie met thee en chocolademelk te wachten tot Bea en Coby van school thuiskwamen. Ik kwam bij de parkeerpolitie terecht. Ronald was mijn superieur en instructeur. We konden het goed met elkaar vinden, ondanks zijn beroepsmatige arrogantie. Hij stimuleerde me om verder te studeren. Ik kon volgens hem meer dan parkeerbonnen schrijven. Ik wou ook meer, maar pas toen de kinderen het huis uit waren, kreeg ik de mogelijkheden. Vier jaar heb ik op het bureau gewerkt als secretaresse van de recherche. Ik was te oud om nog naar de politie-academie te gaan, maar tussen de bedrijven door stak ik heel wat op van recherchewerk. Ik houd van handwerk. Toen ik de hele dag naar het computerscherm moest kijken, heb ik mijn baan opgezegd.

‘Dat is even geleden,’ zegt Ronald. Hij steekt het waslabel van mijn blouse naar binnen en legt zijn arm om mijn schouder.

‘Als je niet op het politiebureau werk, is het een goed teken als je hier niet gezien wordt.’ Ronald geeft me gelijk en zonder mij wat te vragen belt hij naar de kantine voor koffie met old wief.

‘Waar kan ik je mee helpen?’ De afgemeten stem is hij nog niet kwijt. Hij legt zijn onderarmen op het papierbeladen bureau. Op de tafel achter zijn bureau staat een computer. Aan het beeld met groene achtergrond zie ik dat er een doopceel op staat. Ik kan niet lezen van wie alle persoonlijke gegevens zichtbaar zijn. De letters zijn te klein en ik zit te ver weg.

‘Ik ben op zoek naar de moordenaar van Herman Brinks,’ zeg ik.

‘Ik dacht dat dat ons werk was.’ Ronald verschuift een stapel papier.

‘De familie vindt dat er niet genoeg aan wordt gedaan. Ze hebben mij ingehuurd om de dader op te sporen. Misschien kun je mij enkele inlichtingen verschaffen. Wat jullie al weten hoeft ik niet opnieuw te ontdekken.

‘Het hele leven bestaat uit alles opnieuw ontdekken,’ zegt Ronald die wel eens een boek leest. Hij is lid van de biblio-

theek. Boeken kopen doet hij niet, daarin is hij heel Drents.

‘Het staat iedereen vrij om inlichtingen in te winnen,’ zeg ik, ‘en hier bij jou lijkt mij een heel geschikte plek.’

Ronald vouwt zijn handen en draait zijn duimen om elkaar; eerst langzaam, dan sneller. Ik denk aan het rijmpje: “Oh lief Heertje, ik ben niet dom. Ik kan ook wel andersom.” en draai mijn duimen tegen de klok in.

‘Kijk,’ zegt hij en houdt zijn handen stil, ‘de recherche vertelt natuurlijk niet wat ze heeft gevonden om op die manier de dader te laten ontsnappen of om een ander met de eer van de opsporing te laten strijken. En dan in omgekeerde volgorde natuurlijk. Zo werkt dat niet.’ En alsof ik van de straat ben, zegt hij: ‘Wij, de politie, zijn heel eergevoelig. De op een na gevoeligste plek van een agent is de eer.’

‘Ik had niet anders verwacht,’ zeg ik, ‘zo hoort het ook. Ik ben de gevoelige plekken van de politie nog niet vergeten.’ Ronald heeft bijgeleerd. Ik wachtte op het onderscheid tussen een Drentse agent en een Arabier waar eer en andere gevoeligheden om de eerste plaats strijden. Hij zwijgt om zijn impuls te onderdrukken. Ronald maakt blijkbaar alleen nog in gezelschap van collega’s ‘foute’ grappen over ‘draaiorgelmuziek’. Ik snap zijn voorzichtigheid wel. Een agent wil ook graag herdacht worden, net als Drentse dichters, schilders, schrijvers en detectives. Ronald draait zich half om en drukt een stuk of wat toetsen in. Het beeld begint te rollen en als het weer stilstaat, flikkert een doopceel op. Naam en adres linksboven, geboortedatum rechts, daaronder ruimte voor proces verbaal. Met een druk op een toets schuift het beeld naar boven en komt meer tekst. Het is een lang verhaal. Als Ronald ziet dat ik meekijk, draait hij het scherm een eindje naar links.

‘Het spijt me,’ zegt hij en laat het beeld opnieuw rollen.

Brinks, Herman, staat bovenaan, al kan ik dat niet zien. Het apparaat is nog hetzelfde als tien jaar geleden. De instructie voor gebruik weet ik nog. Fijn dat de tijd op sommige plekken stil blijft staan. Na een korte tik op de deur kijkt een jonge agent naar binnen.

‘Moi Lammie, of ken je me niet meer?’ Ik hoef niet lang

nadenken, en word half grel in mijn hoofd als ik zie dat het Sjoerd Gerbrands is, de politiefotograaf. 'Of ken je me niet meer?' Hij is de laatste die me die vraag mag stellen.

'Mag ik storen? Ik doe het al,' zegt hij en hij kijkt van me weg en richt zich naar Ronald. 'Wil ie evies metkommen en kijken?' vraagt Sjoerd aan Ronald. 'Ik heb een paar digitale uitsneden maakt om af te rukken,' lispelt de fotograaf, 'maar ik weet niet of het de juiste delen zijn.'

Ronald staat op en loopt met Sjoerd mee. Sjoerd, de scheitert weet niet hoe snel hij uit mijn gezichtsveld moet komen. Een half jaar heeft hij een relatie met mij gehad, en ik met hem, want dat gaat niet altijd gelijk op. We zagen elkaar elke week wel een keer, op zijn werkkamer of in een zandverstuiving. Waar dan ook, om de tijd te verdrijven. Ik heb daar goede herinneringen aan, maar de liefde - wanneer wordt dat woord en die daad van overheidswege afgeschaft, als besmettelijke en ontregelende ziekte? - was van mijn kant echt over toen ik hem met een andere vrouw arm in arm in het winkelcentrum van Emmen zag wandelen. Ze hadden me wel gezien, ik droeg mijn bontjas met hoge kraag, maar ze dachten blijkbaar dat ik hen niet had gezien. Ze vluchtten bij Roosken de fietswinkel binnen. Ik wachtte bij Ten Napel en zag ze na een paar minuten alweer naar buiten komen. Op die fiets dus. Dat bedoel ik. Sjors en Geertien, arm in arm, och Here, geniet van het bestaan. Ik moest ineens heel hard lachen en daarna gelijk naar de Spar voor inlegkruisjes. Ik had mezelf opnieuw bij de bok gedaan. 'Niets meenemen,' had Ronald gezegd. 'Ik ben bij de politie. Kiek uut.' Ik druk de deur dicht als de oud-collega's de kamer verlaten.

Op het scherm lees ik het begin van een proces verbaal: 'Het slachtoffer heeft volgens de patholoog anatoom niet meer dan twee dagen in de veenput gelegen. De humuszuren en de hydrochinonen hebben in die korte tijd nauwelijks op het lichaam kunnen inwerken. Op enkele blauwe plekken op het linkerscheenbeen na zijn er geen andere verwondingen dan een verbrijzelde strot. Het slachtoffer is door verstikking om het leven gekomen.'

Meer tekst staat niet op het scherm. Ik hoor geen deuren slaan en ik hoor geen geluid op de gang. Ik druk op een toets en haal de rest van de tekst in beeld. In de bouwput zijn 'sleutels, een Zwitsers zakmes - *multi purpose* - gevonden en een knoopje met een doorsnee van 12 millimeter, vaalwit tot geel, met vier gaatjes. Een en ander afkomstig uit de broekzak van het corpus delict,' lees ik. Onderaan hangen tientallen foto's van het Veenpark en van de bouwput. Ik zie het lijk met het gezicht in de drab.

Als ik gemorrel aan de deur hoor, druk ik op een toets. De oorspronkelijke tekst staat weer op het scherm Ik loop naar mijn stoel. De deur gaat open en een vrouw van nog geen twintig - wanneer verandert een meisje eigenlijk in een vrouw? Ik weet het nog steeds niet - komt binnen met een dienblad met twee koffie, melkcupjes AA, suikerklontjes en twee sneetjes oud wijf.

'Vers,' zegt ze, 'daarom duurde het even.'

Als ze weg is, steek ik mijn USB in de computer en schrijf het doopceel als pdf naar de stick. Net op tijd. Het oude wijf plakt aan mijn verhemelte als Ronald binnenkomt.

'Voor jou,' zegt hij, 'maar...' Hij geeft me twee kleurenprints en houdt zijn wijsvinger voor zijn lippen.

Ik knik en bekijk de afdrukken. De ene zou geschikt zijn als ansichtkaart. Het treintje en de souvenirwinkel staan erop. Het was mooi weer, die maandag, zo op het eerste gezicht geen bijzonder plaatje.

'Grapje,' zegt Ronald.

'Het was niet bepaald een feestelijk sterfgeval,' zeg ik.

Hij lacht als ik hem vragend aankijk. De tweede foto laat de bouwput zien zoals die er twee maanden geleden uitzag. De betonmolen stond er al, nog net zichtbaar. De berg scherp metselzand was een stuk hoger dan afgelopen zaterdag. Onder in de put kleurden de veenlagen blauwzwart, bovenin zijn vooral roodbruine tinten van ijzer(III)oxide zichtbaar. Een jasje en een deel van het achterhoofd steken boven het water in de donkere put. Herman Brinks droeg een T-shirt als ik dat goed zie, maar erg helder is dat niet.

'Oh, mijn Wanda is al geweest,' zegt Ronald terwijl hij een

hap uit de koek neemt. Ik zie dat Ronald een droeve blik in zijn ogen heeft, die had ik nog niet eerder gezien.

‘Een metselaar zag hem drijven, net voor ze zand voor de fundering wilden storten. Langer dan een weekend heeft hij niet in de humuszuren en de hydrochinonen gelegen. Maar veranderen in een veenlijk: No way. Dat duurt een eeuwigheid,’ zegt hij. ‘De botten lossen wel op.’ Winderloop heeft zijn huiswerk gemaakt. Braafste jongen van de klas. Tien voor scheikunde op zijn examenlijst. Ronald geeft toe dat het onderzoek niet opschiet.

‘Dood spoor,’ zegt hij, ‘maar dat geeft even niet. Op deze manier wordt het boek over de misdaad steeds dikker en ik houd van dikke boeken. Triologieën. Alles komt op de potjes terecht, net als de meeste letters.’

Ik weet dat hij niet van schreefloze letters - zonder voetjes - houdt, die letters zweven hem teveel.

‘De onderliggende structuur is misschien heel ingewikkeld,’ zegt hij, ‘dat geeft niet, als het aan het oppervlak maar duidelijk is.’ Ik hoor de gemankeerde academicus die deftiger praat als hij niet meer weet hoe het verder moet. Meer wil hij niet kwijt. Ik drink de koffie, werk de koek weg en bedank hem.

‘Niet voor de foto’s die je niet heb gekregen. Daar bedank je me niet voor.’ Hij maakt het bovenste knoopje van zijn hemd los en weer vast. Ik pluk een draadje van mijn mouw.

De balie-agent staat met Wanda te praten. Hij ziet me niet. Op zijn scherm zie ik foto’s die niet in mijn familiealbums voorkomen. Wanda heeft een voet uit haar schoen. Aan haar strakke rok te zien heeft ze niet alleen haar schoenveters uit. Annegriet schiet door me heen. Tentje in Noorwegen. Ik krijg het warm.

Ik steek de rondweg over. Bij de Spar haal ik een doosje aspirines zonder cafeïne, een doos inlegkruisjes en een grote pot augurken. Alles zonder zegeltjes. Volgende week word ik weer ongesteld. Ik voel het aan mijn tandvlees en aan pijnscheuten tussen mijn eierstokken. Op straat moest ik ineens hardop lachen. In de Spar was een neger die schoenpoets

zocht en niet kon kiezen tussen zwart en bruin. Hij kon geen keuze maken Hij vroeg mijn raad. Ik keek hem aan en zei: 'Doe maar donkerbruin.' "Ben ik een racist?" vroeg ik mij af. Soms wel, maar meestal niet. Mensen zijn onderscheidbaar, en dat is maar goed ook.

Bij Ten Napel koop ik twee kadetjes en een krentenbol en neem ze mee naar kantoor. Ik breek het pak halfvolle melk aan en beleg de broodjes met Camembert, dan bel ik Fien Schutrups en zeg dat de afspraak voor morgenochtend doorgaat. Ze zal klaarleggen wat ze heeft en wat van belang kan zijn. Ik geef geen helder antwoord als ze vraagt of ik al aanwijzingen heb. Het hoorcollege over humuszuren, hydrochinonen en lijkontbinding in verzuurd veenwater laat ik achterwege. Ik kan ook over kienhout een referaat houden, maar ook dat doe ik niet.

In huis zet ik de thermostaat twee graden hoger. Ik maak een paprika-witlofsalade met zure room, sinasappelpartjes - vers, niet uit blik - en een scheut droge sherry. Verder kerrierijst en saté uit de gril, zonder pindasaus. Bulgaarse yoghurt met perziken uit blik als afsluiting. Na het journaal bel ik Coby. Ze wil me even zien. Ik ruim de tafel af en skype met haar. Ze belt zelden uit zichzelf. Het gaat goed met haar. Ze woont al twee jaar samen met een Marokkaans-Nederlandse vriendin die ook lesbisch is. Wat mij betreft mag ze Zijnep gerust meenemen naar Emmen. Ik houd ook van vrouwen, dat weet Coby wel, maar het is me nog niet gelukt mijn dochter te bevrijden van vooroordelen over Drenten. Er zijn ook Drentse potten, en niet alle potten horen tot de afgeronde trechterbekercultuur. Coby vindt skypen genoeg en ik stap wel op de trein naar Meppel als haar wil zien.

Als Coby vraagt hoe het mijn liefdesleven staat, wil ik haar van "mijn" Noor vertellen, maar ik houd mij in. Als ik skype heb afgesloten besef ik dat moeder en dochter weinig van elkaar verschillen. Ik kruip in mijn vaders hemd tussen de lakens met de 136ste tint grijs. Heeft Fien Schutrups haar vriend vermoord? vraag ik me af. Ben je pas een mens als je een ander van het leven hebt beroofd? Wie zou ik willen doden? Zou ik een Drent...

Aasgieren

Het weerbericht voorspelde gisteravond mooi weer met zonneshijn, maar daar is nog niets van te zien. Als ik om half negen naar mijn kantoor fiets, regent het zachtjes. De lucht is vlakgrijs dichtgetrokken, wat zeurt Crutzen in zijn boek *Weer en Klimaat* over heter weer door freonen in de ozonlaag. Een van de cursisten op de Drenthe Academie zei dat *freonen* vrienden betekende, maar dat was dan ook geen Drent. Hé ja ju.

Ik lees de artikelen op mijn iPad, bekijk de foto's uit het doopceel en maak een lijst van de feiten. Het lijk van Herman Brinks is op een maandagochtend in het Veenpark gevonden. In een bouwput had hij een snoer van een ouderwetse telefoon strak om zijn nek, heel strak. Niet meer dan twee of drie dagen heeft hij in de oplossing van modder, humuszuren en hydrochinonen gelegen. Ik vul de lijst aan met gegevens van de politierapporten en ik bekijk de foto's aandachtig. Niets bijzonders op het eerste oog. De afdruk van het treintje en de winkel zet ik op mijn bureau, de andere prik ik naast de ansicht van Anton. Viva Espāna.

Even na negen uur hoor ik de klep van de brievenbus. Twee tijdschriften en vier brieven op de deurmat. Het *Dagblad* stuurt - heel attent - kopieën van artikelen over Herman Brinks. Ronald Winderloop licht het onderzoek toe. Op een foto wijst hij - pet in de hand - naar de bouwput, maar in het verhaal is niets te lezen over moeren, schroefjes, knoopje en zakmes. De grootte van het rechteam heeft zijn aandacht en de conserverende werking van veenwater. Het meisje van Yde komt ter sprake en de oude veenbrug achter Nieuw-Dordrecht. Op de wetenschapspagina staat een verhaal over veenlijken met een foto van de Tollund man, ook gewurgd, maar in Denemarken. Dat een lijk een permanente erectie heeft is een leugen, schrijft de krant. De dagredacteur citeert een regionale lijkendeskundige. Ik word niet veel wijzer. Het is dat ik een nette opvoeding heb gehad, anders zou

ik mijn oude buurman citeren: “Slap gelul, aans kan ‘k het niet zeggen, zölfbevekking van alle kaanten”. Mijn buurman kwam uit Tweede Exloërmond. Daar nemen ze geen blad voor de mond.

De laatste kopie vertelt dat Herman Brinks streektaal-columnist was voor het *Dagblad van het Noorden* en in die functie over Drentsigheden schreef en soms artikelen met een minder benauwde blik. Ik vat het artikel voor het gemak in mijn eigen woorden samen. Metaniveau heet dat, en daar houd ik van.

Uit de envelop diep ik een klein pakje papier op. Het zijn de vier laatste bijdragen van Herman Brinks aan de Drentse editie van het *Dagblad*. Brinks schreef elke veertien dagen. De gasopslag bij Lieveren, windmolens bij Gasselternijveenschemond, overstroming onder Erica, alweer de tuinders met voeten in het water en de herboren Drentse Schrieverskring die geen Neie Schrieversbond mocht heten; slechts één stem voor NSB. Slechts eenmaal is een pasfoto van Herman Brinks afgedrukt. Een rond gezicht, kleine snor, kalend. Op de foto knijpt hij met zijn ogen, misschien was hij aan een bril toe. Niet mijn type, hij lijkt mij teveel een would-be intellectueel. Wel erudiet, dat wel.

Het *Dagblad* stuurt ook de overlijdensadvertentie mee ‘door een misdrijf om het leven gekomen, onze gewaardeerde medewerker H. Brinks. De redactie en de directie zijn met hun gedachten bij de nabestaanden.’ Een apart redactioneel stukje ontbreekt.

Voor ik verder lees maak ik mij een Nespresso Brazilian taste. In de knipsels lees ik dat Brinks door bezuinigingen zijn baan op het gemeentehuis van Coevorden kwijt is geraakt. Ik ontdek dat Brinks in zijn begintijd vooral schreef over taal, oorlogsverleden van goede en vooral foute Drenten, over geloof en incest, over ongeloof en filantropie en soms over politiek en integriteit. Redacteur Riekus Ladenjager schrijft dat Brinks niet getrouwd was, maar wel goede vrienden achterlaat. En ook de slechte, denk ik er achteraan. Waar ken ik Riekus Ladenjager van? Fien Schutrups wordt niet genoemd.

In een ander artikel laat Brand van Oosten de directeur van het Veenpark aan het woord over de slechte omheining en diefstal van bouw materiaal. Richard Leeuwenhart rept met geen woord over Brinks. De week voorafgaand aan de moord waren er nog drie kruiwagens gestolen en vijf zakken Portlandcement. Nee, geen kuipkrooien voor turf, maar Fortkruiwagens van metaal met rubberbanden. Iedereen kon zo maar het terrein betreden. De gemeente Emmen moest nodig meer geld geven voor bewaking, vooral nu bootjes met Westerlingen na het koning WA-kanaal ook door het Veenpark varen. Je kunt er beter maar vroeg bij zijn, tekent de journalist op.

Leeuwenhart heeft het ook al over humuszuren en hydrochinonen, iedereen kakelt elkaar na, het lijkt wel Twitter. De directeur van de turf zegt niets over hogere bezoekersaantallen. Zo'n moord is altijd goed voor een piek in toeschouwers. Leeuwenhart staat op de foto naast de bult scherpszand. Hij leunt tegen een kienstobbe. Ik zie een schep op de achtergrond, en gagel en sporkehout.

Het gesprek met Fien Schutrups zal meer helderheid moeten geven. Ik noteer op mijn iPad een vijftal vragen, om mee te beginnen. Ik maak een kop koninginnesoep warm en beleg twee volkoren crackers met Turkse fêta. Ik wissel mijn jurk om voor de lichtgroene kniebroek en het muisgrijze hesje met leren bandjes op de rug. De varkensleren laarzen kleuren er niet goed bij, maar ze lopen wel gemakkelijk. Voor de zekerheid neem ik een paraplu mee en om kwart over één wandel ik door de Emmerdennen richting Emmerhout.

“Was het varken,” zou Svein zeggen. “Toy, toy, toy.”

Schoolleed

Fien woont in Emmerschans in een vrijstaand huis, net tegen Emmerhout aan. Tussen garage en huis is een schutting met een deur. Als ik over het aangeharkte grindpad - dat me onwillekeurig aan crematies doet denken - naast haar huis loop, komt ze me tegemoet. Ze draagt een donkerblauwe schipperstrui met een gouden ankertje en een nieuwe spijkerbroek. De broekspijpen steken in zwarte rijlaarzen.

De garage staat verder naar achteren dan ik had vermoed. Naast en achter het huis is veel ruimte voor een grasveld en een paardenbak. Een merrie van een jaar of vier komt hinkelend naar ons toe. Nu weet ik waar de wrange en zurige lucht van Fien vandaan kwam. Paardenparfum.

'Dit is Fenna,' zegt Fien en ze haalt het paard aan. 'Eigenlijk heb ik geen ruimte voor haar, maar elke dag rijden we samen door het bos, zo komen we beide aan onze trekken, wat beweging aangaat. Een paardentand en een vrouwenhand staan hier niet stil.

Fenna loopt driftig heen en weer, het hoofd in de nek, op hoge benen over het kuierpasje langs het draad. Ik houd niet van paarden en blijf uit de buurt. Paarden doen me aan mijn steenpuist denken - bloedvin heette die in mijn meisjestijd, - op mijn bil - dat was mijn bovenbeen - de steenpuist die doorbrak toen ik in de dierentuin op een ezel werd getild voor een rondrit. Ik gilde van de pijn. Een ezel is geen paard, maar toch. Kinderleed werkt lang door.

We gaan via de zijdeur naar binnen. Door de keuken, die netjes aan kant is, komen we in de woonkamer. De eettafel ligt vol met kranten en boeken. In de vensterbanken staat een collectie exquise bloemenvazen, meest zonder bloemen.

'Zoek maar een stoel op,' zegt Fien en wijst naar de zithoek bij het raam aan de voorkant van het huis. 's Middags drink ik altijd limoenthee,' zegt Fien als ze met een pot in de ene en een theelicht in de andere aankomt. 'Of heb je liever koffie?' Ze doet de deur naar de keuken gelijk weet dicht. In de

kamer vliegt een kakariki en die vogel mag niet ontsnappen.

‘Thee is best,’ zeg ik. Uit een dressoir haalt ze twee Engelse theekopjes met bloempjes. Ze serveert geen koekjes.

‘En?’ vraagt ze.

‘Zo snel gaat dat niet,’ zeg ik, ‘ik ben druk bezig aanwijzingen te verzamelen.’

‘Hoe lang ken je Herman al?’ en terwijl de vraag over mijn lippen komt, zie ik zijn foto naast het flat-screen, zonder snor. Fien schenkt thee, kijkt met mij mee naar de foto en gaat tegenover mij op de bank zitten.

‘Bijna vijf jaar.’ Haar stem klinkt koel. Ik voel mij ongemakkelijk. Blijft dit van liefde over, na zoveel tijd samen? Zelfs over Anton met zijn banale ansichten praat ik met meer warmte, ook al wil ik niets meer van hem.

‘We hebben elkaar leren kennen in de manege in Gasselte. Herman werkte in de spoelkeuken van Drouwenerzand. Na werktijd, of op minder drukke tijden kwam hij vaak bij de paarden kijken. Nee, hij was geen kok. Hij heeft een paar jaar bij de gemeente Coevorden gewerkt, met Sleen onder zijn hoede. Door bezuinigingen heeft hij zijn baan verloren, maar zelf dacht hij door zijn stukjes in de krant over Jan Naarding. Herman had een onbedwingbare aandrang om zich met foute Drenten bezig te houden, of wat hij als foute Drenten beschouwde. Ik heb Herman vaak gezegd een andere hobby te kiezen, maar als elke karaktervaste man luisterde hij niet naar mij. Fien neemt van de thee, die in de wijde kopjes snel op temperatuur is.

‘Van alles heeft hij gedaan. Ambtenaar, keukenhulp in Drouwenerzand, paardenslager, columnist. Met zijn handen bezig, dat lag hem wel, ondertussen ging zijn hoofd gewoon door met waar het altijd mee bezig was; nadenken en filosoferen en het onrecht in de wereld naar zich toe trekken. De paardenstal achter het huis, tegen de garage aan, heeft hij gebouwd, daar is geen timmerman of zwartwerker aan te pas gekomen.’ Fien vertelt over haar eerste jaren met Herman. Veel romantiek en geluk. Later was dat afgezakt. Herman had af en toe en ander en van lieverlee was ook zij minder kieskeurig geworden. Maar haar minnaar van destijds woon-

de verder weg het land in. Ze zag hem niet geregeld. Na de dood van Herman had ze haar bijslaap niet weer gezien en dat wilde ze ook graag zo houden. Voorlopig. Ik wilde zeggen dat alles in het leven voorlopig is, maar ik hield me stil.

“Als uit een driehoeksverhouding, of uit een vierkantsvergelijking een pijler wegvalt, stort het hele bouwwerk nogal eens in.” Het is alsof ik Peter de leraar hoor spreken. Fien vertelt haar verhaal alsof ze het heeft gerepeteerd, alsof ze weet dat alles even belangrijk is. Steeds meer namen komen boven tafel. Als het een moord uit jaloezie of liefdesverdriet is geweest, dan zijn er veel kandidaten voor de wurging. Maar ik krijg het gevoel dat ze niet alles vertelt wat er te zeggen is. Ik weet niet welke vraag ik kan stellen om dat onontgonnen gebied te verkennen. Wat komen moet, dat komt wel, weet ik inmiddels. Ik maak me niet ongerust. Na het tweede kopje thee - ik zie nu dat het porselein is met vliegvistaferelen en een spreuk aan de binnenkant: *You are the most important person* - gaan we naar de eettafel.

‘Ik heb plakboeken en kranten bij elkaar gezocht,’ zegt ze en ze slaat een multiband open. De kakariki landt op haar hoofd, maar ze negeert het vogeltje. Herman als klein ventje dat met elke bladzijde groeit. Zwartwit foto’s met kartelrandjes. Het tweede boek begint bij het Christelijk Lyceum. Een foto van het personeel van de school als leden van een nieuw kabinet op de trappen voor de ingang. Van een aantal zijn de hoofden doorgestreept.

‘Die zijn dood,’ zegt Fien als ze mijn blik volgt. ‘Dit was de examenklas. Herman staat hier.’ Haar wijsvinger ligt onder een jongen in een net pak, links vooraan. Hij heeft meer haar dan op de krantenfoto, maar de eilandjes worden al zichtbaar. Naast de foto staat een tekening met doorgenummerde figuren. De nummers verwijzen naar de namen in een lijst. Negen nummers. Het was een kleine klas.

‘Een maand voor hij’ ze aarzelt. ‘In april was er nog een reünie van de school,’ zegt ze. ‘Herman wilde eerst niet gaan, zijn jaren op het lyceum waren niet de meest aangename. Met een aantal van zijn klasgenoten heeft hij langdurig overhoop gelegen. Hij is wel op het schoolfeest geweest.’ Fien bladert

verder. Soms mist een jaar, dan weer heeft Herman Brinks elk suikerzakje en toegangkaartje ingeplakt. Zijn columns heeft hij verknipt zodat ze op een bladzijde pasten.

‘De kranten met zijn latere stukjes zijn ook nog ergens in huis. Ik wil ze later wel opzoeken. Dat kan wel een paar dagen duren. Ik kom er deze week niet aan toe.’ Fien schenkt opnieuw thee en blaast het lichtje uit.

‘Doe maar,’ zeg ik en ik lees in het theekopje opnieuw dat ik *the most important person* ben. ‘Ik denk dat ik zijn columns niet direct nodig heb, maar ik wil ze wel graag lezen,’ zeg ik.

‘Dat is een ingezonden stuk als reactie op Hermans’ stukje,’ zegt Fien als ik vraag wie Denise Jalving is. ‘Er werd niet vaak gereageerd op zijn columns, alleen als het over erotiek ging en over schijnheiligheid, wat veel - zo niet alles - met elkaar te maken heeft. Herman heeft een paar reacties uitgeknipt en bewaard. Ik heb niet alles gelezen wat hij schreef. Ik had toen nog geen abonnement op het *Dagblad van het Noorden* en Herman nam de krant niet altijd mee als hij bij me kwam slapen.’ En dan zegt ze: ‘Nee, hij woonde niet bij mij, niet steeds. Hij had een kamer aan de Meerstraat in Emmermeer, vlakbij de Pauluskerk. Zijn spullen heb ik hier naartoe gehaald, nadat...’ Ze krijgt water in haar ogen en loopt naar de keuken. Ik hoor de witte rol met bloemetjes naast de broodbakmachine, dan klinkt scheurend papier. De kakariki vliegt haar na en poept een klein grijs schijtje op het aanrecht.

‘Zijn moeder vond dat ik het meeste recht had op zijn spullen.’ zegt ze als ze opnieuw bij mij aan tafel zit.

Als laatste zie ik de uitnodiging voor de reünie. Daarna volgen vijf lege bladzijden, niet genoeg voor de knipsels over zijn voortijdig einde.

‘Herman had maar een paar vrienden, maar vijanden kan ik niet bedenken, geen vijanden die zover zouden gaan hem van het leven te beroven.’ Het is de eerste keer dat Fien Schutrups zijn dood zo noemt sinds ze bij mij op kantoor was. Ze vertelt heel zakelijk hoe ze het bericht kreeg. Ze had hem nog niet gemist. Herman bleef wel vaker een paar dagen achtereen weg. Hij tweette niet, belde niet, geen SMS. Dat was heel gewoon. Zijn Facebookpagina gebruikte Herman al

jaren niet meer. Keer op keer was ze door de recherche ondervraagd en ook de pers had haar na de begrafenis niet met rust gelaten.

‘Ik ben nog niet weer op de Wolfsbergen geweest,’ zegt ze bijna zonder emotie. ‘Dood is dood - dat is echt Drents - maar ik wil weten wie mij dit heeft geflikt.’ Haar ogen lijken te branden. ‘En nu moet je maar weggaan,’ zegt ze. ‘Ik wil met Fenna het bos in.’

Klasgenoten

Ik loop hetzelfde rondje als afgelopen zondag. In een hoek van een doodgespoten perceel is een boer bezig aardappelen te rooien. Als hij mij aan ziet komen gaat hij achterover op zijn klompen zitten. Hij zegt niets, draait zijn hoofd mee als ik voorbij ren. Ik groet hem. Krab verder waar het je niet jeukt, denk ik. Ik moet om mezelf lachen.

Gisteren heb ik de hele dag op bed gelegen. De ongesteldheid brak ineens door en aspirines hielpen niets, pas tegen de avond zakte de pijn weg. Ik zocht kort op het web naar Herman Brinks, maar mijn hoofd stond niet naar werk. Gelukkig schrijnt mijn tandvlees niet meer en loop ik weer in de pas met wat me ontglipte.

Ruim voor ik bij de Wolfsbergen ben ga ik in wandeltempo lopen. Mijn hartslag is weer normaal als ik het hek losdruk en de begraafplaats op loop. Waar maandag nog kerels een graf groeven ligt nu iemand die mij is voorgegaan onder een verhoogde rechthoek van bruingeel zand dat langzaam droogt. Op een nylon lint staat tussen twee zwarte strepen "Rust zacht lieve mama". Een rij verder overheersen glimmend graniet en dof kalksteen met koperen letters en cijfers. Petrologen hoeven het land niet uit om verschillende steensoorten te leren kennen. Kwarts, veldspaat en biotiet, die drie vergeet ik niet. Ik zal een SMS met dit bezuinigingsvoorstel naar de faculteit geografie en geologie sturen, als ik de moord heb opgelost. Groepsexkursie naar sereen natuursteenpaleis.

Een glimmende plaat *Balmoral red* dekt het ontbindende lijk van Herman Brinks af. Alleen naam en jaartallen liggen in koperen letters op het Zweeds graniet verduurzaamd. Archeologen uit de komende eeuwen zijn een veenlijk misgelopen. Van Brinks blijft alleen een zeefdruk over, net als van die andere duizenden die hier langzaam verdrogen, verstijven, verrotten en oplossen in de alluviale zandgronden. Of was het diluviaal? Terug in mijn flat blijf ik lang onder de douche staan. Ik hoef niet meer op pad. Ik heb huiswerk genoeg

aan de documenten en foto's op mijn iPad. Ik trek een valse spijkerbroek aan - ik weiger om de een of andere reden om jeans te zeggen - en een wijde slobbertrui waar alles in past. Bij Stoker koop ik een appelgebakje en twee puddingbroodjes voor tussen de middag. Achter mijn bureau schuif ik de krant opzij - pagina drie: streektaalschrijver Anne Doornbos onderzoekt kwaliteit van Drentse sorbets - en in een nieuw document maak ik een lijst van de dingen die op uitvoering wachten.

Ik blader door het plakboek van Herman Brinks. De leerlingen uit zijn examenklas intrigeren mij. Ik neem de lijst namen van de kandidaten voor het mondelinge examen over in een spreadsheet. Gerda Bakker, Johan Hemel, Greetje Misker, Adri Pruis, Theo Luchies, Marijke Kocks, Jeannet van der Zee, Piet Zorgvliet en Herman Brinks. Vier meisjes, nu ongetwijfeld vrouw, en vijf kerels, nu vier. Ik hoef niet te proberen de adressen via het lyceum of via de gemeente te achterhalen. Instanties vertellen niet wat open en bloot op het web staat. LinkedIn en Facebook maken het leven van een detective gemakkelijk en aangenaam. Gerda Bakker, zijn er honderden. Ik sla haar eerst over. Ik probeer www.detelefoongids.nl en zoek op Hemel op Erica. Ik bel. De tweede is raak.

'Janna Hemel,' een oudere vrouw neemt op. Ik hoor het aan haar stem.

'Met Gerda Bakker,' lieg ik. Ik hoop dat ze geen nummerherkenning op de telefoon heeft. 'Mevrouw Hemel, ik ben op zoek naar Johan Hemel, een vroegere klasgenoot van mij op het lyceum. Weet U ook waar ik hem kan vinden?' Het zweet breekt me uit. Wat moet ik zeggen als hij aan de lijn komt?

'Dat wordt moeilijk,' zegt de vrouw aan de andere kant. 'Johan was mien zeun. Hij is al vier jaor dood. Verongelukt op 't Haantje.'

Ik zeg dat het me spijt. Ik kan me wel voor het hoofd slaan om mijn amateurisme. Van schrik eet ik de puddingbroodjes achter elkaar op. Achter Johan Hemel zet ik een kruis. Ik kan enkel doorgaan. Na drie kwartier heb ik Piet Zorgvliet uit Ter Apel aan de lijn. Ik zeg dat ik freelance journalist ben bij de NDC en dat ik een achtergrondverhaal voorbereid voor het

Dagblad van het Noorden over Herman Brinks en omdat hij een klasgenoot van Herman was....

Zorgvlied zegt dat hij niet veel tijd heeft. Telefonisch wil hij wel een paar inlichtingen geven, maar graag anoniem. Hij heeft een winkel in kinderspeelgoed en negatieve reclame kan hij niet gebruiken in Barnflair en wijde omgeving.

Als hij is uitgepraat, weet ik meer. Zorgvlied was alleen in de middag op de reünie geweest. Hij had kort met Herman gesproken en met een paar andere klasgenoten. Piet Zorgvlied kon vroeger wel met Herman opschieten, maar hij was geen kameraad geweest met de wat hij noemde 'intellectuele doener'. Herman had eigenzinnige ideeën over politiek, cultuur, volksaard. Herman was een keukensocialist neigend naar dialectisch marxisme. Herman Brinks had een gloepende hekel gehad aan zelfverrijkende salonbestuurders en aan politici die er 'een eigen potje' van maakten. Namen wilde hij niet noemen in dit verband, maar dat het zaakje stonk, dat was zekers. Verder wilde Zorgvlied er niets meer over zeggen. De groothandel kwam de winkel binnen met een nieuwe voorraad indianendorpen.

Maar Gerda Bakker, die lange met donker haar, had hij niet op de reünie gezien. Hij wist ook niet waar deze pronkdame nu woonde. Luchies had Westerse theologie gestudeerd in Amsterdam en was nu dominee, ergens in Noord-Holland, meende Zorgvlied te weten, hij geloofde, maar zeker weten deed hij niets. Theo Luchies was alleen 's avonds op het schoolfeest geweest. Adri Pruis had een café op Erica en Greetje Misker woonde in Coevorden. Greetje was volgens Piet Zorgvlied en oude vlam van Herman Brinks, maar ook dat wist hij niet zeker. Hij geloofde. Op het lyceum kwamen en gingen verkeringen, geheel naar Gods wegen die ondoorgrondelijk waren.

Van Marijke Kocks wist hij niets en Jeannet van der Zee was hij met een grote boog omheen gelopen. Hij zag haar zowiezo nogal eens. Ze woonde in Roswinkel en dat was ja een hanetree van Barnflair en Ter Apel. "Troapel", had Zorgvlied geknauwd. Bij Jeannet waren volgens hem enkele contactpunten versleten, zo niet hele koolborstels.

“U begrijpt me vast,” had hij gezegd. Hij was nog uit de tijd van Puch, Kreidler en Tomos. Ik begreep hem wel.

Zorgvlied wilde verder niets over de zaak kwijt, maar de vader van Jeannet was een levenlang getrouwd geweest met de eerste vrouwelijke burgemeester van Zuid-Barge. Haar vader was een baan als inspecteur van het onderwijs misgelopen. Knoeien zat in die familie, met melkquota en waar maar mee te knoeien was. En dat was veel. Ik moest maar bij een ander verder vragen. Hij had al teveel gezegd. De zaak stonk naar bruine bonen. En verder: ‘Goud gaan.’

Ik noteer de relevante gegevens in de spreadsheet. Kleine pauze, doet me goed. Ik maak een glas melk warm in de magnetron en eet de appelcarré die nog steeds een beetje bevroren is. Lekker.

Bij Rademaker in de Hoofdstraat pas ik een bontjas, maar met de vale spijkerbroek eronder wordt dat niks. Ik kijk in de rondte. De ergernis van de verkoper doet me niks. Kledingwinkels zijn speeltuinen voor mij. In de Openbare Bibliotheek aan het plein vraag ik oude nummers van het *Dagblad* ter inzage. Een half jaar papier is een grote stapel. Ik mag in het magazijn kijken, dan hoeft het meisje niet alles te verplaatsen. Als ik alleen ben scheur ik de columns uit de krant.

Ik wandel naar de Weiert en bestel bij San Sebastian een pizza Santa Lucia met gemengde sla. De rode wijn is aan de fruitige kant en een beetje bloemig, maar helpt me goed om mijn spuurwerk te vergeten. Als ik nergens aan denk, komen de meest waardevolle gedachten boven. Helaas denk ik nog steeds en laten de waardevolle ingevingen het nog afweten. Misschien moet ik weer naar Peter. Als ik de maaltijd afreken krijg ik een heftige tweet van Coby. Zijnep draagt weer een hoofddoek en heeft de verkering uitgemaakt. Ze valt toch op jongens. Meer tekens heeft Coby niet nodig.

“Nieuwe sjansen,” tweet ik.

Vruchten

‘Gisteravond heb ik geprobeerd je op je vaste nummer te bereiken, maar je nam niet op. Ik belde na half elf. Ik was je mobiele nummer kwijt.’ Fien Schutrups belt me op kantoor als ik goed en wel achter mijn bureau zit. Half negen en twee Nespresso’s later. ‘Ik heb de kranten met Hermans’ artikelen bij elkaar gezocht. Zal ik ze brengen?’

Ik voel dat het haar moeite kost het op een zakelijke wijze over de dood van Herman te praten. Alles ligt nog aan het oppervlak. Na enig heen en weer gepraat zegt ze dat het pakje in mijn brievenbus zal deponeren. Ze gaat morgen een lang weekend weg en voor ze op de trein stapt zal ze de envelop met inhoud langsbrengen.

‘Verder nog nieuws?’ vraag ik voor ze een vraag kan stellen.

‘Een rechercheur van de politie is gisteren bij me geweest. Hij had gehoord dat je voor mij aan het werk bent. Het was dezelfde man als op de foto in de krant, toen...’

‘Ronald Winderloop,’ zeg ik, ‘is een oude bekende van me. Heb je hem nog iets verteld?’ Ze heeft niets verteld wat hij nog niet wist. Alles wat ze zou vertellen kon mijn spoorwerk hinderen, had ze gedacht. Ik heb haar bedankt. Op heldere mensen moet je zuinig zijn.

Ik kijk naar de knipsels die ik uit de bibliotheek heb meegenomen. Dat werk had ik me kunnen besparen. Ik lees een column. Herman Brinks neemt bestuurders van onderwijsinstellingen op de korrel. Hij was een van de eersten, maar hij zal niet de laatste zijn die zich aan de zelfverrijking van zelfbenoemde deskundigen ergert. “Nee,” schrijft Brinks, “Niets gaat illegaal. Niemand gooit suiker in de tank. Alles gaat volgens de regels en het protocol. Maar doctorandussen en andere geleerden belonen elkaar voor adviezen waar ze geen enkele verantwoording voor af hoeven te leggen. Het zijn dieven van belastinggeld. Natuurlijk een rechter zal de tollenaars altijd in het gelijk stellen. Alles is gegaan via de letter van de wet. Geen staatssecretaris of onderwijsminister vor-

dert de bedragen terug. Het geld was dus terecht uitgekeerd. Cirkelredeneringen als bewijs. De wet van hebzucht en van domheid." Brinks weet niet van ophouden als hij de nieuwe millionairs linea recta een weg wijst naar het slijk van de aarde, de modder. Hij zegt niet wie hebzuchtig of dom zijn. Snap ik wel, voor je het weet heb je volgers. Ik noem ook nooit namen. Alles wat ik vertel heb ik uit het *Dagblad* en uit andere bronnen van naam en faam. Je zult me niet snel op een leugen betrappen, daar verwed ik mijn oor onder. Als ik al iemand citeer, vraag ik vooraf toestemming.

Ik ben benieuwd wie Herman Brinks op het oog heeft gehad. Daar kom ik wel achter. Ik kan hem troosten. Drenthe telt nauwelijks onderwijsbestuurders. Drenten doen zoiets niet, kinderen van dubbelties en kwarties. Friesland, daar moest hij zijn. Hé ja, ju. Ik bel Riekus Ladenjager van *Dagblad van het Noorden*. Hij zat een klas lager op mijn middelbare school.

'Al die schrijvers van ingezonden stukken,' zegt hij, 'zijn vaak één en dezelfde persoon. Ze gebruiken andere namen om ons beleid: één brief per maand, te omzeilen. Als er geen ingezonden brieven zijn, laten we dat wel passeren, ook om een beetje te stangen. Prikkel dus.'

'En?' vraag ik.

'En Herman Brinks schreef ook wel een ingezonden brief tegen zijn eigen beweringen. Ik heb dat eenmaal laten gebeuren. Maar meestal waren er genoeg - wonderlijk genoeg meestal dames - die in de pen klommen. Over religie, oorlog, weed en pornografie en over bestuurlijke missers krijgen we veel post. Ze vonden dat Brinks te vaak onsmakelijk over intimiteiten schreef. Ik citeer: "Ik heb niks tegen op erotiek, het is het mooiste wat der besteit, maor ik heb letterlijk mien buuk vol van de platte sex van die columnist."

'En?' vraag ik.

'Brinks schreef ook over de Drentse taal en cultuur en over provinciale subsidie voor het Hunebedcentrum, Orvelte, Oranjeverenigingen en al die andere zaken die het leven in de provincie draagbaar maken. Dragelijk bedoel ik.'

'En?' vraag ik.

‘En nu heb ik genoeg geluld. Die moordzaak stinkt naar grauwe erwten op zuur, als je het mij vraagt, roer er niet teveel in.’ Riekus Ladenjager groet mij beleefd en hangt op. Hij kent mij misschien niet meer, maar iedereen die ik bel lijkt te weten hoe het met de moord zit. Niemand zegt iets. Vreemd.

Coby stuurt een SMS. “Zij was nep” schrijft ze. Ik voel me opgelucht. Dat woordgrapje had ik direct willen maken, maar ik wilde geen zout in haar wonde strooien. Iedereen kan weer lachen. Ik hoop dat iedereen een prettige dag heeft; Coby, Zijnep, en ik ook. Coby kan haar billen weer met de rechterhand schoonvegen. Zo heb ik het haar geleerd en wat eenmaal geleerd is, raak je nooit weer kwijt. Nog niet elke Drent heeft een bidet. Niet elke traditie is fout. Ik zwem ook regelmatig op zondag.

Tegen de middag bel ik Peter. Ik had hem al drie maal een SMS gestuurd, maar hij reageerde niet. Het is zijn vrije dag. Ik hoor dat hij net uit bed is gestapt. Als hij me een goedemiddag wenst ruik ik door de telefoon zijn after shave. L'eau D'issey, pour homme. Ik vraag hem om met me uit eten te gaan en we spreken af elkaar om half zeven bij Ten Cate te treffen. Ik ga graag terug naar plaatsen waar ik een goede herinnering aan heb. De toyisten hebben een warme plek in dit hotel gevonden. Spelen met kunst en met kleur past helemaal bij mij. De ene kunstenaar is niet belangrijker dan de andere, en dat geldt niet alleen voor kunstenaars. Als Peter wil, en ook als hij niet wil, neem ik hem mee naar het Van Gogh Huis. Mooi contrast met toyisten.

De doden en levenden laat ik even rusten. Ik ga naar huis, neem een douche, eet een bruin brood met chamois douce, een bakje boerenjoghurt met zoete muesli en een trosje druiven na. Als ik krap tien minuten op de bank lig gaat de telefoon.

‘Zorgvlied oet Troapel. Ik heb noavroag doan,’ zegt de handelaar in kinderspeelgoed. ‘Marijke Kocks woonde vroeger in Barger-Oosterveld maar werkt nu ergens bij Tromsø in Noorwegen. Gerda Bakker is naar Nieuw-Zeeland geëmigreed, wil je het adres?’

Ik schrijf het adres op de rand van de krant en beloof me-

zelf dat ik het niet kwijt zal raken. Marijke Kocks zit wat ver van mijn Svein in Porsgrunn, maar als het nodig is ga ik Svein gebruiken. Zo zit het hele leven in elkaar: we gebruiken elkaar allemaal.

‘Ik wil der nait veul meer van zeggen,’ de stem van Zorgvlied krijgt het donkerbruine timbre van afgebrande heide, ‘maar mensen die een aankomende journalist om zeep helpen, die kennen vast geen medelijden met een vrouw die zich daarmee bemoeit. Dat wu’k moar zegd hebben. Goud gaan.’

Het middagdutje kan ik wel vergeten. Ik vraag mij af wat Zorgvlied bedoelt. Waar wil hij mij voor waarschuwen? Zit er meer achter dan keutelschrieverij over Drenten in de verlate puberteit? Wordt het tijd dat ik mij een Smith en Wesson of een Hanomag aanschaf?

Om kwart voor zeven stap ik Ten Cate binnen. Peter is er al, al een half uur wed ik, als het geen drie kwartier is. Hij komt altijd te vroeg en ik houd ervan hem te laten wachten. Hij heeft al een pils op, misschien al twee. Ik bestel een rode port en Peter schakelt over op droge sherry. Pils haalt de smaak van het eten weg, net als een sigaret. Plots realiseer ik me dat ik sinds ik op de moordzaak zit niet meer heb gerookt. Ik heb zin aan een sigaret, maar ik heb geen zin naar buiten te gaan. Stoppen is beter. Ik blijf binnen.

‘Heb je het druk?’ vraagt Peter als ik aan Hollandse garnalen met remouladesaus begin.

‘Hoezo?’

‘Je bent niet met je gedachten bij mij. Eerst het werk en dan de vrijer, of niet soms?’ Een brede grijns trekt over zijn gezicht. Ik voel dat hij onder de tafel zijn voet naar mijn benen stuurt.

‘Over dat laatste hebben we het nog wel,’ zeg ik. ‘Nu niet.’ Hij haalt zijn voet weg. ‘Je hebt gelijk, ik ben met mijn gedachten bij mijn werk. Eén lijk, veel kandidaten voor de moordenaarsrol, kleine waarschuwingen en niet veel aanknopingspunten. Dat is het in vogelvlucht.’

Peter probeert met zijn vork een stukje meloen in tweeën te drukken. Hij zegt niets. In het begin dat we elkaar kenden

stak hij voortdurend de gek met mijn vak. Hij geloofde niet dat vrouwen abstract en analytisch kunnen denken. Maar nadat ik bij een vastgelopen huwelijk had aangetoond dat niet de man maar de vrouw de ander bedroog, was hij bekeerd.

We bestellen, tegen de ongeschreven eetregels in, een fles Riesling spätlese bij de paardenbiefstuk - voor hem - en de cordon bleu - voor mij. Ik vertel Peter hoe ver de oplossing nog is. Peter las de stukjes van Herman Brinks met enige regelmaat. Ooit had hij een column in de les gebruikt bij tekstverklaring, maar dat was geen succes geweest. Leerlingen hadden de dubbele bodem, de ironie, het sarcasme en de onderhuidse eclectische melancholie niet gesnapt. Een kleine schrijver probeerde volgens Peter groot te lijken.

‘Sarcasme is wel uit het binnenvet aan het oppervlak gekomen, maar ironie en zelfspot heb ik nog niet ontdekt,’ zei hij. ‘Bij Drenten.’ Ik knik, maar ik weet niet of ik het met Peter eens ben. Soms denk ik dat Drenthe een persiflage is van het echte leven; aards, maar misschien ook buitenaards. Wat de wereld in het heelal is, dat is Drenthe in de wereld. Ik voel de Riesling. Ik ben te vroeg met de wijn begonnen.

‘Door de dood is hem veel bespaard gebleven.’ Peter lacht en laat zich door de ober bijschenken. ‘Misschien was hij wel iets groots op het spoor; kinderporno, oorlogsmisdadigers, schapendiefstal, drugs, afpersing, incest in vrome kringen, ongeoorloofde of geoorloofde zelfverrijking, wie zal het zeggen? Maar misschien was het gewoon banaal liefdesverdriet - *cherchez la femme* - van de een of de andere, of misschien was het een lustmoordenaar die een toevallig slachtoffer vond.’ En na de laatste slok uit het glas zegt Peter: ‘Waar je het minst op verdacht bent, dat gebeurt het vaakst.’ De fles is bijna leeg. Ik hoor het aan de theorieën die Peter van de andere kant naar voren brengt.

‘Misschien heeft die Fien het zelf wel gedaan. Wat was je opdracht, zoeken of vinden? Als je geen dader vindt, gaat ze altijd vrijuit en hoeft ze nauwelijks nog bang te zijn voor de ontdekking van een crime passionelle. Die Herman ging wel eens met een ander. Toch? Misschien had ze schoon genoeg van *Luctor et Amore*.’

‘Maak je bord leeg,’ zeg ik. Voor de ober twee koffie brengt, zegt Peter.

‘Die Adri Pruis, die ken ik wel. Lintje van de koningin en iets hoogs in het onderwijs. Mensen die een lintje krijgen zijn meestal te laf om zelfs maar met een waxinelichtje te gooien, laat staan een waxinelichthouder. Later heeft Pruis café Panman op Erica overgenomen.’ En alsof hij een gevoelige snaar bij zichzelf heeft geraakt. ‘De inkomens van de werkers in de klas, met dertig en meer *rausdauers* in de banken lopen al jaren achter wat beloning aangaat. De zelfverklaarde bestuurders vullen hun zakken en hun revers. Kop in de krant voor een mooi gebouw en een maitresse. Maar ballen...’

‘Ho, ho, ho,’ zeg ik. ‘Ik speel ook voor jouw maitresse. Beledig me niet en beledig jezelf niet.’

‘Die Pruis hoef je niet achteraan, die slaat enkel vliegen dood. Hij is geen Otto von Bismarck.’

‘Kom maar, kom maar. Thuis heb ik nog gemengde vruchten met vliegen.’ En mijn nachtgoed heb ik in de was, maar dat hoef ik Peter niet te vertellen.

Drugs

Peter is te lang voor het bed. En zeker te lang voor het smalle kinderbedje van Vincent van Gogh in Veenoord. Gelukkig heeft hij in zijn slaap zijn benen niet opgetrokken. Hij zou me klem hebben gezet tegen de koude buitenmuur. Ik stap over hem heen. De adem die ik gisteravond nog prettig vond, komt nu met een zure lucht naar buiten. Ik herken het stofwisselingsproduct van alcohol: ethanal CH_3CHO . Zo ruikt de adem als je niet gewurgd bent.

Fris en naakt stap ik onder de douche vandaan. Ik laat mijn lichaam graag aan Peter zien en stap de slaapkamer in. Peter ligt op zijn rug en staart naar het plafond.

‘Er zitten spinnen en vliegen in de plafondlamp,’ zegt hij. Hij wijst naar de grauwe gele bol aan het plafond, dan steekt hij zijn hand onder het laken.

‘Zodra het weer voorjaar is,’ zeg ik. ‘Vooruit van het bed af.’ Ik wacht tot hij zegt dat ik mooi ben, dat ik schiere borsten en billen heb en weinig grijze haren voor mijn leeftijd. Maar hij zwijgt en kijkt naar zijn voeten die over het voeteneinde steken. Ik trek het laken weg. Hij gniest.

‘Geen sprake van, geen denken aan, der af. Wij gaan op onderzoek uit.’ Voor hij kan zeuren ben ik gekleed in zwart slipje en zwarte beha met rouches en ben ik de slaapkamer uit. Ik maak thee, smeer broodjes. Het bed kraakt. Ik hoor de douche en zoek op gemak mijn garderobe bij elkaar.

De burens van Fien kunnen ons niet zien als we eenmaal achter de schutting zijn. Fenna hinnikt en komt de stal uit. De paardenstal is door Herman Brinks tegen de garage aangebouwd. De voegen zijn niet afgewerkt.

‘Ik voel me net een inbreker,’ fluistert Peter. Het spijt me al dat ik hem heb meegenomen. Wat kunnen kerels toch ook kleinzielige kinderen zijn. ‘Wat zeg je als iemand vraagt wat we hier doen?’

‘Liegen of de waarheid spreken, een van beide, of alletwee.

Het hangt er maar van af wie de vraag stelt.' Ik hoor dat ik zelfverzekerd klink.

De zijdeur van de garage is los. Aan haken aan de zolder hangt een racefiets. De banden zijn bros met barstjes. Op een kozijn liggen ventielen in jampotdeksels. Naast de deur naar de stal is een werkbank met een uit elkaar gehaalde stofzuiger. Schroeven en moeren liggen overal verspreid. Onder de werkbank zie ik tussen oude kranten, plankjes en ongeregelde rommel dozen met bruine, blauwe en zwarte elektriciteitsdraden uit platte vierkante dozen steken. Nergens een telefoon zonder snoer. De auto staat strak tegen de zijmuur. Fien is op de fiets naar het station, lijkt het. Ik kan er niet langs. Ik kan niet zien wat in de kastjes en op de schappen ligt. Ik ga naar buiten.

We lopen over het grasveld om het huis. Buiten, voor iedereen zichtbaar begint Peter zich opnieuw ongemakkelijk te voelen. Ik zie het aan zijn gezicht. Ik trek mij niets aan van zijn ongemak en kijk door het zijraam de kamer in. De kakariki blijft op de sanseveria zitten. Roodvoorhoofdkakariki vond ik op het web. In de voorkamer staan de asbak en het Kaaps viooltje nog op dezelfde plek op de glasplaat van het tafeltje. De fruitschaal eronder. Grüße aus Mönchen Gladbach, ik weet het nog. Wat ik hier precies dacht te ontdekken, weet ik niet. Peter is blij als ik voorstel om te vertrekken. Op de Boslaan krijgt Peter zijn spraak terug.

'Ben je wijzer geworden?' vraagt hij.

'Er was genoeg snoer om een hele examenklas op te hangen,' zeg ik. 'Het is me in elk geval wel duidelijk waar de schroeven en moeren in zijn broekzak vandaan kwamen. Daar hoef ik niet meer over te piekeren. Of Fien wel of niet tot de verdachten hoort, weet ik niet. Eerst zal ik de anderen, die nog niet bij Johan in de hemel zijn, verder onderzoeken. Het was passie, het ging niet over geld. Dat lijkt me zeker. We wandelen terug naar kantoor. Peter is zoveel beweging niet gewend en zakt onderuit op de bank. Hij klaagt en zeurt over zijn spieren. Mannen!

De post bestaat uit reclamefolders en een herinnering van de fiscus. Ik leg alles terzijde.

Jeannet van der Zee uit Roswinkel blijkt thuis te zijn, al duurt het lang voor ze de telefoon opneemt. Ze aarzelt voor ze erin toestemt met mij over Herman Brinks te praten. Ik dring aan en uiteindelijk gaat ze akkoord met aanstaande dinsdag.

‘Moet je eens kijken,’ zegt Peter. Hij bladert in de plakboeken van Herman Brinks. ‘Moet je eens kijken. Heb je dit gezien?’ Hij trekt knipsels uit een plastic hoes en spreidt ze op het tafeltje uit. Artikelen ruggelings tegen elkaar, met knipsels ertussen.

‘Dit is niet van Brinks,’ zegt Peter. ‘Dit heeft Herman Brinks niet geschreven.’ Een stukje over hash-handel in Emmen, over een koffiebar waar het spul verhandeld wordt. We halen andere hoesjes leeg. Meer verhalen over hash, drugs over spuiten en over invoer van drugs door politie uit Duitsland. Over politie die telkens achter het net vist en over dealers die vrijuit gaan. Een gouden greep? Een kleine journalist die groot wilde zijn en werd bijgezet in het Veenpark? Herman Brinks via drugs naar de maagden- en martelarenhemel?

We vieren deze ontdekking bij Homan met twee glaasjes droge sherry amontillado, twee per persoon. Peter wil direct naar de dader, maar weet nog niet wie dat is. Ik maak hem duidelijk dat we een aanknopingspunt hebben, maar dat we niet overhaast moeten handelen. Het staat hem niet aan, netzomin als hij vrolijk wordt van mijn besluit dat hij niet met me mee mag. Een nacht per week een man in mijn bed vind ik genoeg, al houd ik me niet heel strikt aan die regel. Het hangt er vanaf wie voor de deur staat. Svein uit Porsgrunn zou ik niet wegsturen, als hij aanbelde. Ik wil het niet, maar de gemuteerde dichtregel komt tegen mijn wil opnieuw in mijn hoofd voorbij. Ik hoor Svein met Noors accent: “En niet het besnijden doet zo’n pijn, maar het afgesneden zijn.” En dan denk ik weer aan het Van Gogh Huis in Veenoord met de crèmewitte lampetkan en de kleine turfkachel op de kamer van de schilder met twee oren. Er is een koppeling in mijn hoofd gemaakt, of ik wil of niet. Klompen aan en collecteren, dat is integratie.

Ik luister thuis naar klassieke verzoekplaten. Eva Beins uit

Borger vraagt om Morgenblätter van Strauss. Een Weense wals is wel aan mij besteed. Ik verwen me met een kop hete Earl Grey en denk na over drugs en Herman Brinks. Binnenkort ga ik op bezoek bij Ronald Winderloop. Misschien kan de senior agent me wijzer maken. Zoveel weet ik niet van drugs, behalve dat het hemels kan zijn en dat je er heel be-roerd van kunt worden. Het spul is nogal aan de prijs. Winderloop weet misschien ook niet veel van geestverruimende middelen. Zedenmisdrijven hebben zijn speciale belangstelling. 'De Drenten zijn zo incesterig, zo zwaar en treurig. Kijk maar eens naar de Drentse schrieverij. Een gelukkige Drent heeft nog nooit een boek geschreven.' En hij vervolgt: 'Ik zal Anne Doornbos daar eens op aanspreken, zu'n veurzitter van *Het Drentse Boek* hef toch wel wat in te brengen, of niet smaangs?' Net als ik mijn zinnen wil verzetten met *Hotel an't spoor* met Drentse gedichten van Martin G. Koster, uitgebreid door Herman Brinks geprezen in het *Dagblad van het Noorden*, gaat de telefoon.

'Moi, ik bin der weer.' Op Anton zat ik echt niet te wachten, zeker niet op zaterdagavond. Ik hoop niet dat hij in de buurt is, anders moet ik zijn avonturen in Spanje ook nog aanhoren. 'Heb je mijn kaart gekregen?' Ik weet weer waarom ik bij hem weg ben gegaan. Grote kerels zijn soms net kleine kinderen. Toen Coby en Beate nog in huis waren vond ik dat niet zo erg, maar toen de dochters het huis uit gingen wilde ik niet met mijn derde kindje opgescheept blijven.

'Vorige week heb ik je kaart al ontvangen,' zeg ik en om niet vervelend te doen. 'Mijn Spaans is niet zo goed. Wat stond op de kaart?' Hij wist het niet meer. Hij had ook zoveel kaarten verstuurd, wel zeven. De Boléro klimt naar een hoogtepunt. Aanvraag van Harrie Sleutel uit Assen. Ik zet de radio wat harder. Met Anton gaat het goed. In Spanje heeft hij niets opgelopen.

'Nee, gien AIDS, ik kiek wel uut.'

De scheiert. Tweemaal diarree van olijfolie. En net als ik denk dat hij uitgepraat is, zegt hij: 'Heb ie morgen ok wat?'

'Hoezo?' Ik hoef niet op antwoord te wachten. Mijn beschermheilige van verloren voorwerpen reageert direct.

‘Anders wil ik bij je op visite komen. Niet dat ik wat bijzonders heb, maar, ik dacht zo; we hebben elkaar al drie maanden niet gezien.’

Ik ben allang blij dat hij niet voor de deur staat. Ik stem toe op voorwaarde dat hij geen vakantiefoto’s meeneemt en dat we een wandeling gaan maken.

‘Er is iemand aan de deur,’ zeg ik. ‘Ik zie je morgen.’ Ik knijp Anton af en laat de laatste minuten van Ravel door de kamerschallen. Een beetje spijt over de afspraak komt al boven. Ik lees gedichten van Ton Peters om in een betere stemming te komen. Deze import-Drent weet het met milde ironie te vertellen. Veertig ollekebollekes over Ellert en Brammert.

Lof der opstandigheid
Weg uit de plaggenhut
Twee jonge heren
Verlaten het huis

Vinden het dievenspoor
Proefondervindelijk
E kraakt wat sloten
En B leegt de kluis

Waar zijn die kerels nu?
Vecht als je ballen hebt
Laat maar es zien
Waar je liefde bedreef

Reeds slaat de vlam uit de
Beddengoedvoorraadkast
Bram gaat gestrekt door een
Lel met de sleef

Had Anton maar iemand vermoord, desnoods een Drent, dan was ik hem trouw gebleven.

Veenlijk

Ik denk terug aan eergisteren als de bus de Boslaan opdraait richting Emmer-Compas en Roswinkel. Ik ben op weg naar Jeannet van der Zee, maar mijn gedachten zijn nog bij het uitstapje met Anton. ‘We gaan naar Assen, naar het Drents Museum aan de Brink,’ zei ik toen Anton goed en wel binnen was.

Het regende pijpenstelen toen Anton rond twaalf uur bij me aanbelde. Ik voelde er niets voor om de hele middag in mijn eigen huis tegenover mijn ex te zitten. Hij wilde eerst niet mee, maar daar trok ik me niets van aan. Zijn zwaarmoedige verhalen bij de centrale verwarming kende ik nog wel. Ik ken mijn en ook zijn klassieken. Melancholie van oude mannen die zich jong voelen door naar jonge vrouwen te kijken, maar niet meer doen wat ze denken te durven.

Achteraf was het hem meegevallen. Hij was nog nooit in een museum geweest en hij begreep niet wat de verzamelingen van inktpotten, brandweerhelmen en duiventillen in een museum moesten. En dat er ook nog volk afkwam op schrieversportretten van Drentse dichters. Hij snapte het niet. Maar mijn ex-Anton was onder de indruk van de ruime witte ruimte met Asser licht over schilderijen uit de Sovjet-Unie. “Rusland”, zei Anton. “Dat is gemakkelijker dan Sovjet Unie.” Van CCCP begreep hij weinig. “Zeezeezeepee.” Stakker.

Ver weg van hedendaagse kunst lagen vuistbijlen, stenen, messen, krabbers en sieraden uitgesteld. Bekers met trechters en bekers met bandversiering. Duizenden jaren oud, deels in scherven. Een eeuwenoude kano weggestopt onder een trap. Aan het eind van de zaal lagen veenlijken. Twee volwassen mensen uit Weerdinge en een meisje uit Yde, uit de Punt.

‘Dat blijft van je jongeheer over,’ zei ik tegen Anton. Ik probeer zijn taal te spreken en aan te sluiten bij zijn belevingswereld. Ik ben de minste niet, ook al ben ik hem ontgroeid.

Het ware socialisme is voor mij ook; op een prettige manier met domme mensen omgaan. Dat had ik van Annegriet uit Schoonoord geleerd. Bij een liberaal hoef je daar niet mee aan te komen. Liberalen gaan het liefst met zichzelf om. De navel is misschien wel het toppunt van intellect en eruditie.

Ik had allang gezien dat Anton naar het korte bruinverschrompeld draadje van zijn verre voorman stond te kijken en ik was het gezeur over de Spaanse naaktstranden meer dan zat. Kerels die zo op het lijfelijke gefixeerd zijn. Bah. Dat heb ik ook tegen op hedendaags proza van mannelijke auteurs. Ze krijgen er niet genoeg van om slipjes aan en uit te doen. En hoe groot en hoe stoer en hoe diep, ach alsof het leven alleen maar bestaat uit op tijd, of te vroeg, of te laat, klaarkomen. *Ejaculatio praecox*, daar is geen woord Frans bij. En ik ben niets eens Rooms opgevoed. Kun je nagaan.

Anton was not amused met mijn opmerking - hij heeft hinder van zijn prostaat, maar daar praat hij niet over - en liep gelijk door naar een vitrine met koperen gebruiksvoorwerpen. Ik moest ineens denken aan Seamus Heaney, met zijn Nobelprijs voor zijn gedichten over veen en turf. Martin G. Koster vertaalde het gedicht *Digging* in het Drents; *Spitten*. Toen wist ik het zeker: Heaney is een echte Veendrent.

'Luuster,' zeg ik tegen mien Antonov. 'Luuster.' Der was gien mèens te zien in de achterafmuseumzaal.

Spitten

Tussen mien vingers en mien doem
Rust de lompe penne; knus pistool.

Onder mien raam, een hemmel raspand geluud
As de schuppe wegzinkt in grindige grond:
Mien va, an 't spitten. Ik kieke umdeel
Tot zien strakke gat tussen de bloemparken
Diepe bög, twintig jaor wieder opdök
Ritmisch repend tussen de eerpelriegen
Daor as hij stun te spitten.

De grovve leerze nesteld op de raand, de stale
Stevig tegen de binnenkaant knei edrokt.
Hij ropte 't lange loof lös, begreuf 't glummende staal diepe

Um neie eerpels te rooien die wij dan ankregen
Umdaw heur kolde hardheid geern in oenze haanden vuulden.
Mien God, de olde baos kun mit een schuppe overweg.
Net as zien olde heer.

Mien grootva steuk meer turf op een dag
As wie ok in 't vene van Toner.
Op een keer nam ik melk veur hum mit in een kruke
Tonterig dicht emaaft mit papier. Hij rechtte de rugge
Umme te drinken, völ toen weer an
En plagde secuur, gooide de zudden
Over de scholder, greuf dieper en dieper
Veur de beste turf. Spittend.

De kolde locht van eerpellaand, 't zoegen en soppen
Van vochtige vene, 't snelle snieden van 't staol
Deur leventige wortels, wordt wakker in mien kop.
Mar gien schuppe um zukkke mannen te volgen.

Tussen mien vinger en mien doem
Rust de lompe penne
Ik spitte mit heur.

Bij de veenlijken bleef ik langer staan. Onder een jutezak lag een meisje van een jaar of twaalf uit Yde. Tweeduizend jaar geleden gewurgd en in het veen gedumpt. Een offer voor de zelfbedachte goden. De botten en het vlees verteerd en opgelost in het zure water, alleen de huid, het haar en de schedel geconserveerd in de humuszuren en hydrochinonen. In de loop van de jaren is ze er niet mooier op geworden. Op een kleurenfoto zie ik hoe het kind is gereconstrueerd. Ook deze dode kreeg na tweeduizend jaar geen rust. Ze had een hoog voorhoofd, net als Herman Brinks, met kale plekken aan weerszijden van haar hoofd. Herman Brinks was niet aan de goden geofferd, aan een afgod misschien. Zijn huid zou de eeuwigheid niet zien. Na honderd jaar een zeefdruk in het zand, misschien.

Anton dwaalde door de hoge witte zaal tussen de Russische sociaal realisten uit zijn zelfbedacht Rusland. Fiere boerendochters en sportieve jonge matrozen en soldaten. Ik zag hem wegdromen bij stoere jonges uut de kolchoz. Op trekkers. Boerentrekkers, net iets voor hem.

Bij Hotel de Jonge aan de Brink namen we avondeten. Ik nam everzwijn in een stoofpotje en Anton hield het bij karbonade met patat. Ieder neemt wat hij of zij het liefste wil. Vooral als het huwelijk voorbij is. Ik mocht zijn gemengde salade. Rauwkost is niets voor hem, daar is hij heel Chinees in. Hotel de Jonge lijkt soms het bestaansrecht van het Drents museum, al is op termijn waarschijnlijk de bedoeling om die volgorde om te keren. Het eten bij Hotel de Jonge is Anton gegarandeerd langer bijgebleven dan de schilderijen en de veenlijken.

Aan de rand van Emmer-Compascuum slaat de bus linksaf en draaft als een Belg tussen de akkers door.

“De eerste bushalte na het bord Roswinkel uitstappen, de weg oversteken, een eindje het dorp inlopen, langs Oude Schuttingkanaal wz en dan de eerste straat links het negende huis,” had Jeannet van der Zee gezegd. Ik ben de enige die uitstapt. Roswinkel is uitgestorven op dinsdagmiddag.

‘Jeannet van der Zee,’ zegt ze met de EO-stem die ik al ken van de telefoon en van de kakatoes in het Valtherbos. Kort donker krulletjeshaar tot vlak boven haar ogen. Ik kan geen wenkbrauwen zien. Zilverkleurige oorhangers met klemmen om de vrijhangende oorlellen. Geen gaatjes. Ze is zwaar uitgevallen, een stevige vrouw. Anton zou zeggen: die hef een dikke bos sprokkelholt veur de baanderdeur, de braand der in. Anton was afgewezen voor de vrijwillige brandweer. Dat stak nog steeds. Dat ik na zo veel jaren zijn uitdrukking nog steeds bij me heb. Ik wou dat ik zijn woorden kwijt was. Haar bloemetjesjurk zonder ceintuur hangt recht naar beneden, als een zak.

‘Veel tijd heb ik niet,’ zegt ze, ‘om half vier heb ik een bijeenkomst in Troapel.’ Ze kijkt op haar iPad om de tijd te zien. Wie geen tijd heeft, telt niet mee. Ik knik. Deuren dicht anders vliegt Karma naar buiten.’ Ze wijst naar de roodvoorhoofdkakariki in de vensterbank.

‘Zal ik dan maar gelijk van wal steken,’ zeg ik als ze Thaise thee met koekjes - geen Mariakaakjes, die zijn van de andere kerk - serveert en naast mij op de driezits plaatsneemt. We

hoeven elkaar niet aan te kijken. De kakariki kijkt me vriendelijk aan. Nieuwsgierig, vrolijk, rustig en winterhard.

'Je zat bij Herman Brinks op het Christelijk Lyceum,' zeg ik.

'Daar weet ik niet veel meer van,' antwoordt ze voor ik een vraag stel. 'Moar woarumme vroeg ie mij over dat jong?' Ze zegt het op een toon die mij wantrouwig maakt.

'De moeder van Herman Brinks is nog steeds van slag door de moord,' zeg ik. 'Zijn moeder vindt geen zielenrust. Ze heeft het gevoel dat ze haar zoon nauwelijks heeft gekend. Dat gevoel van vervreemding is na zijn gewelddadige dood alleen maar sterker geworden.' Ik wacht even en zeg: 'Dat gebrek aan nabijheid wil ze nu nog inhalen. Ze kan haar kind niet zo laten gaan.' Dat is een voordeel van ouderworden, denk ik, liegen gaat steeds gemakkelijker met veel levenservaring. Ook zonder make-up verkoop ik de mooiste praatjes. Voor de telefoon had ik hetzelfde al uit de doeken gedaan. Ze weet niet anders dan dat ik, als verre nicht van Herman, voor zijn moeder uitzoek hoe haar zoon heeft geleefd.

'Zijn moeder hoopt dat ik een paar goede vrienden of kennissen tref die aardige dingen van Herman weten,' zeg ik

'Herman Brinks,' ze spreekt zijn naam hard en kort uit, 'is vast een aardige vent geweest, maar hij lag mij niet. Ik moest niet veel van hem hebben. Op het Gristelijk Lyceum niet en later met zijn vieze stukjes in de krant ook niet. Zoals hij iedereen beledigde, ik vond dat stuitend. En als het humor moest zijn, dan was het niet mijn humor.' Ik draai mij half naar haar toe en zwijg. De kakariki houdt het kopje scheef.

'Ik bid dat hij in de heerlijkheid - in dulci júbilo - opgenomen is, moar ik heb mien twiefels.'

Jeannet van der Zee schreef wel eens een ingezonden brief naar de krant, maar die werd zelden geplaatst en als haar verhaal wel de bladzijden haalde, was er telkens iets aan veranderd. Nee, de laatste tijd had ze niet meer gereageerd. Ze had een vriend die haar had afgeraden de openbaarheid te zoeken. Eenmaal had ze aangifte gedaan tegen Herman Brinks wegens godslastering, maar die aanklacht was geheel onterecht geseponeerd. De heidenen wonnen en legden hun wil aan de gelovigen op. De sharia van de duivel, had ze ge-

schreven, maar ze was er om uitgelachen. Daar kwam bij dat in het afgelopen half jaar haar opa door de Heere was geroepen. Jeannet had haar opa afgelegd en - na zijn laatste reis en na thuiskomst bij de hemelse vader - het aardse paradijs van haar opa leeggehaald. Twee ritjes naar de kringloopwinkel.

Onder het tweede kopje thee vertelt ze van haar opa, over de antieke kasten in haar huis, de bijenkorven van roggestro in zijn tuin, het gereedschap in de schuur. Ze heeft niets van hem gehouden, op een klok, een gezangenboek, een statenbijbel en een paar lange hemden na.

‘Van die geelgrauwe,’ zet ze, ‘die zijn heel goed als nachthemd.’ Ze krijgt een rood hoofd alsof ze iets intiems vertelt. Ik had ze al aan de waslijn zien hangen toen ik aanbelde. De korte mouwen raakten de heg van de burens. Nee, over Herman Brinks weet ze verder niets te vertellen, zegt ze. Ze had hem op de reünie wel gezien, zelfs kort gesproken. Met haar vriend had ze Herman Brinks willen onderhouden over zijn kwetsende stukjes - vieze proat - over jagers, gristenen, veelverdieners, bonussen voor onderwijsbestuurders, over zwart geld en over kindermisbruik. Maar Herman Brinks had niet toegehapt. Misschien was een reünie ook niet de meest geschikte gelegenheid om verhaal te halen.

Jeannet van der Zee loopt langzaam donkerrood aan. Van haar word ik niet wijzer. Piet Zorgvlied uit Barnflair heeft wellicht gelijk dat er een draadje bij haar los zit. Meer dan een misschien. Niet dat het wat uitmaakt. Alles aan een mens is - om in haar termen te spreken - een godsgeschenk. Ook domheid en blozen.

Ze vraagt of ik op de valreep nog thee wil. Als ze inschenkt, zeg ik: ‘Bi’j wel ies in ‘t Aold Compas west. Het Veenpark?’

‘Turf heb ik in mijn leven genoeg gezien,’ zegt ze snibbig, ‘mijn grootvader had een blok veen aan de Limietweg. En die huisjes die in het Veenpark staan kun je aan de Kamerlingh Onneswiek zien zonder ervoor te betalen. Voor oude smederijen en bakkerijen hoef ik niet naar het Veenpark.’

Ik drink mijn kopje leeg en brand bijna mijn tong. Al moet ik nog een uur op de bus wachten, alles doe ik liever dan nog langer bij deze vrome gifkikker aan tafel zitten.

'Ik zal voor Brinks bidden,' zegt ze, 'en groet zien moe van mij. Ook al ken ik haar niet.' Ze doet het deurtje van de vogelkooi dicht. Karma weet haar plek.

Ik vraag of ik de wc mag gebruiken. Dat mag. Ik fotografeer de kalender en de krantenknipsels en de gebeden die het eenpersoonskamertje sieren. Het woord voor de dag luidt: Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.

Buiten kijk ik nog eenmaal om en zie ik hoe een hemd van de lijn is gewaaid en in de heg hangt. Voor ik bij de kruising ben rijdt de bus voorbij. Ik vloek. Dat wordt kleumen, maar ik heb het nu nog heet.

Dominee

Tijd voor de zeven kilometer hardlopen had ik vanochtend niet. Na een slechte nacht - wakker had ik Jeannet van der Zee bij de kop en in slaap droomde ik over wekkers die niet afliepen en over treinen die zonder mij vertrokken - stond ik om zeven uur onder de douche. Echt wakker werd ik niet van de Nespresso. Gisteravond, net terug uit Roswinkel, kon ik nog een afspraak maken met Theo Luchies, dominee in Huizen. Hij had wel tijd voor mij, maar dan moest ik gelijk de volgende dag komen en om elf uur in het Gooi zijn.

‘Tot één uur heb ik tijd,’ zei hij, ‘daarna heb ik een begrafenis.’

Voorbij Ommen kruist de trein de Regge en trekt Salland aan mij voorbij. Ik hoor kakatoes, alsof mijn lichaam nog langs het Van Rooyenpad rent. Een gedicht van Ton Kolkman komt achter mijn ogen tevoorschijn.

meeuwen
vliegt hoge
boven harfstig laand

john deere
meit maïs
veur de superheffing

ik lig
op mien ruggie
bij de regge

de meeuwen
en de maïs
zij hebt een doel
mar wat doe ik hier
op mien ruggie
bij de regge?

En als ik dit gedicht zachtjes uitspreek boven de ratelende wielen op de rails, begin ik te twifelen. Was het wel Ton Kolkman? Was het Martin G. Koster? Wie het ook was, maïs groeit tot grote hoogtes achter Dalfsen.

Ik twijfel plots over mijn onderzoek. Ben ik ook het spoor bijster. Wat heb ik in het Gooi te zoeken? Was het wel zo'n goed idee om de hele schoolklas als verdacht te bestempen? Heeft Fien meer op haar geweten dan ze laat zien? Fien is me te glad en te afstandelijk. Ik moet haar toch maar vragen waar ze het weekend is geweest. En die dwergparkiet uit Nieuw-Zeeland. Roodvoorhoofdkakariki, is die plots mode? Heb ik de aansluiting naar het heden gemist?

Tussen twee maïsvelden zie ik een zandverstuiving met vliegdenen. Ach wat zou dat mooi zijn om met mooi weer op een mooie plek in de openlucht te vrijen Maar voor ik over Svein en Annegriet weg kan dromen nemen we een wissel en rijden we achter de trein uit Groningen naar station Zwolle. Een kwartier later zit ik in een blauwwitte KLM-trein en vergeet ik alles waar ik van droomde. De trein uit Amersfoort komt binnen op het andere perron. Het is rustig in die trein. Zie ik daar Fien Schutrups in de eerste klasse op het spoor naast mij? Tijd om beter te kijken krijg ik niet. We rijden weg richting Dronten en Lelystad. Ik probeer me te verbeelden dat ik weg ben naar een verre vakantiebestemming, maar met zicht op stervende runderen en kadavers langs het spoor, lukt me dat niet. Om beurten spoken Jeannet van der Zee, Theo Luchies en Fien Schutrups door mijn hoofd. En de kakariki met rood voorhoofd.

De klok wijst twintig voor tien als ik in Hilversum op het perron sta. Ik heb tijd genoeg voor een bus, maar ik neem een taxi. De chauffeur lijkt opgelucht dat ik een bestemming opgeef die verder is dan het mediapark. Hij is in Diever geboren, zegt hij en als ik vertel dat ik uit Emmen kom, zijn we bijna familie. Hij doet zijn stropdas af. Plat praoten in de vrömde is een beetie thuuskommen. Lammert zet me in het centrum van Huizen af. In Dicks Corner neem ik een broodje paarden-tartaar en een glas lapsang soushongthee. Boven de frituur hangt een bordje: Verboden eigen boterhammen te eten.

‘Tweehonderd meter voorbij de Spar, een eindje van de klinkerstraat staat de kerk,’ had Theo Luchies gezegd. ‘De pastorie vind je ernaast, aanpalend.’ Gemeenteambtenaren spuiten gif op het voetpad tegen groen dat volgend jaar weer groeien wil, maar op voorhand in de kiem wordt gesmoord. Een rossige man met zijn hemd halfopen haalt het beschermkapje van zijn mond.

‘Vlakbij,’ zegt hij en wijst met zijn vrije hand naar de overkant van de straat. Hij kijkt me niet aan. Hij schijnt te denken dat ik mijn ogen in mijn blouse heb. Ik wandel een blokje om.

Eben Haëzer staat in geel zandsteen boven de kerkdeur. Ik maak een foto en even later zie ik op het web wat de woorden betekenen: Tot zover heeft de Here ons geholpen. Nu weet ik waarom ik hier ben. Als ik geen praat kan houden met Luchies kan ik hem naar de bekende weg vragen. Het plein voor de kerk is groen van mos, gras en onkruid. Een beetje gif zou hier geen kwaad kunnen.

‘Ik ben een man van de klok,’ zegt Luchies en trekt de deur naar de keuken dicht. Het ruisen van de stortbak stopt als ik voor Luchies aan de woonkamer binnenstap. Ik weet in elk geval waar het huusie, de wc is. In de vensterbank staan potten met vrouwentongen, cactussen en andere vetplanten. In een hoek staat op een bijzettafeltje een chlorophyllus donkergroen naar beneden te hangen. Ook met bruine punten, net als bij mij thuis. In de bovenhoek van de kamer hangt een vogelkooitje met het deurtje los.

‘Ga zitten.’ De dominee wijst mij een plek op de bank in de hoek. Ik leg de geblokte wollen deken verder over de leuning voor ik ga zitten. Er hangt een muffe lucht in de kamer, alsof er nooit een raam los gaat. Misschien vergis ik me en is het de lucht van de citroengeraniums die me parten speelt.

‘U wou mij over Herman Brinks te spreken komen,’ zegt Luchies en kijkt op zijn horloge. ‘Mag ik weten wat U daarmee voor hebt?’ Hij kijkt mij indringend aan. Vanaf de kansel moeten zijn donkere ogen tot onder het orgel zichtbaar zijn. Het is kwart over elf.

‘Ik ben privé-detective, dominee,’ zeg ik.

‘U mag wel Theo zeggen.’ zegt Luchies met een ingehouden

glimlach alsof hij God zelf is. Deze man gelooft - recht in de leer - geen smoesjes. Voor mij blijft hij dominee Luchies. Ik ken mijn plaats in de schepping.

'Familie heeft mij gevraagd om uit te zoeken wie Herman Brinks van het leven heeft beroofd.'

'Oh, jij bent dus geen familie van de overledene?' Hij knipert eenmaal met zijn ogen, zijn hoofd staat een beetje uit het lood. Ook deze man is voor mij en mijn zusters in de liefde verloren, geheel toegewijd aan zijn Heere. Ik heb geen buikpijn over deze verloren ziel.

'Nee, geen familie. Detective.'

De wagen met het stijve zwarte vaantje aan de antenne staat voor de kerk als ik om één uur buiten sta. Vier koppen koffie en twee gevulde koeken verder. In de HEMA koop ik een warme worst met extra mosterd.

Theo Luchies, 42, na het Christelijk Lyceum naar de VU in Amsterdam, afgestudeerd op de zoetstof mannitol van de *Manna Esche* uit het Oude Testament, de plant die de dolenden in de woestijn van voedsel voorzag voor Mozes de tien geboden beitelde. De Wet. Volgens Theo Luchies' zeggen betekent Eben Haëzer "Veel verder heeft de Heere ons niet geholpen". Mij ook niet. Ik ben pas begonnen.

Herman Brinks was volgens Luchies anders dan andere mannen. Hij zei niet "van de andere kant", maar "anders". Of Luchies zelf "gewoon" was heb ik hem niet gevraagd. Dat hoefde niet. Mijn gevoel onder mijn middenrif laat me bij vrouwen wel eens in de steek, maar bij kerels, echte kerels nooit. Ik vertrouw blind op mijn lichaam, mijn zesde en zevende zintuig.

Luchies had op de reünie tijdens het middagprogramma met Herman Brinks gesproken. 's Avonds was hij met een vriendin uit geweest. De Brasserie. Hij lachte toen hij dat vertelde, alsof hij mijn gedachten een andere kant op wilde sturen. Het was voor het eerst sinds jaren dat hij Brinks had gesproken. Het geloof was geen onderwerp van gesprek geweest, Luchies wist wel hoe Brinks over religie dacht en schreef. Een goede kennis die in de buurt van Emmen woon-

de, had hem wel eens artikelen opgestuurd. Nee, waardering en begrip had Luchies niet voor Brinks. Tolerantie, vooruit dan maar, dat was immers een van de pijlers van de Kerk. "Kom daar bij de islam maar eens om," had hij gezegd. "Ibrahim als Abraham, kom nou." Blijkbaar had ik zijn stokpaard in de kont geprikt.

Luchies werd gered door een binnenkomend gesprek. Dat gaf mij de gelegenheid op de wc mijn sms, twitter en mail te checken en de kalender en andere documenten te fotograferen. Onder het ruisen van de stortbak hoorde ik een lang gesprek over betaling van kerkdiensten en levering van zerken en over de laatste bestemming van bloemstukken en kransen. Toen ik de deur naar de kamer opendeed was het gesprek vlot voorbij.

Theo Luchies vertelde geen bijzonderheden. Hij vertelde niet wie zijn vriendin was, niet of hij contact had met Jeannet van der Zee, Marijke Kocks, Greetje Misker, met Gerda Bakker met Fien Schutrups misschien? Als hij al contact met vrouwen heeft, lijken ze minder belangrijk dan Sinterklaas of de Heere, ik zag beide op de wc-kalender. Verder zag ik sterretjes bij enkele data, maar wat die betekenen weet ik niet.

Vanuit de taxi bel ik naar Meppel. Coby is thuis. Ik mag wel langs komen, maar niet te lang blijven. Ze gaat naar een culturele avond. 'Verhalen bij de kachel' in Koekange. De theeschenkerij in de Hooiberg verandert dan in een klein theater met voordrachten van lokale beroemdheden. Er brandt een sfeervolle houtkachel en het is altijd volle bak. Ria Westerhuis leest voor uit haar erotische gedichtencyclus en uit de bundel *Teugelloos*. Coby wil wel eens horen of er ook lesbische poëzie in Drenthe bestaat.

Mijn dochter zegt dat ik wel mee mag, maar dan niet als moeder. Ik stel haar gerust. Ik ga niet mee naar het haardvuur. Ik ben wel eens in de Hooiberg geweest. Blikverruimend met antieke blikkendoosjes, en de geur van rijpaarden. Fijn voor ruiters en dagjesmensen, minder geschikt voor een *detectieve* op zoek naar een moordenaar. Misschien heeft Coby de verkering met Zijnep weer aan. Ik hoop het niet, maar wat helpt het of een moeder hoopt en bidt? Wegen van kinderen zijn ondoorgrondelijk en hopelijk aangenaam.

Vragen

Tijdens het hardlopen kruipen langzaam vragen langs mijn rug omhoog. Ik denk steeds meer aan het werk dat op me wacht en vergeet te kijken naar de herfstkleuren van het Valtherbos. Als ik op mijn vaste keerpunt ben weet ik zelfs niet of de aardappelen gerooid zijn of niet. Het lukt me niet me van mijn zorgen vrij te lopen. Transactionele analyse, reframing op sportschoenen, vandaag lukt het niet. Ook de kakatoes heb ik niet gezien en gehoord.

De treinreis van gisteren. Zat Fien Schutrups nu wel of niet in de trein die uit Amersfoort het station van Zwolle binnenreed? Ziet Theo Luchies zijn oud-klasgenoten nu wel of niet? En de kakarikies met rood voorhoofd? Heeft dominee Luchies contact met lidmaat Van der Zee? Als dat het geval is, moet ik oppassen, dan weet de dame uit Roswinkel dat ik niet de waarheid heb gesproken. De dominee is dan ook snel op de hoogte, Het mannitol als zoetstof in kauwgom is een zoete infiltratie van Jehova's, en weet Jeannet van der Zee wel dat mannitol net als sorbitol een poly-alcohol is en bij overmatige consumptie diarree veroorzaakt? Zijn die sterretjes op de verjaardagkalender inderdaad feestdagen, en ter ere van wie?

En dan Coby. Ik had haar vanzelfsprekend niet verteld waar ik mee bezig was. Kinderen hoeven niet alles te weten en zolang ze in de fase van verliefdheid verkeren staat hun analytisch en abstract denken zowiezo op een laag pitje, net als bij volwassenen met een overmaat aan hormonen. Maar toen ik vertelde dat ik voor zaken in het Gooi was en dat op een kerk *Eben Haëzer* stond, brandde ze los. Die aanduiding stond ook op de gereformeerde kerk in Nieuw-Amsterdam, en er waren vast meer. De kerken in Huizen waren meestal gesloten wegens gebrek aan belangstelling. Dat wist ze van haar voormalige schoonfamilie. De vader van Zijnep zat in het bestuur van de moskee. De moslims in Huizen wilden graag een kerk overnemen om hun erediensten te houden,

maar de godshuizen konden ze niet overnemen. Tegen geen enkele prijs. Jahweh opgevolgd door Allah. Oweeh. En Coby die vertelde dat ze door mij en Anton niet goed was opgevoed. Ze had te weinig leren lezen. Nooit een abonnement op *Kidsweek* gehad, zelfs niet op de *Tina* en de *Donald Duck*. Ze solliciteerde naar een iReader. Ik had haar wel door.

Ik hoorde dat er ook bij Coby nog veel kinderleed onder het oppervlak smeulde. Jan Greshoff zei het al: er is een lang leven voor nodig om de gevolgen van de opvoeding helemaal te boven te komen.

Ik versnel mijn pas en richt mij op mijn ademhaling. Mijn borsten wippen. Ik heb vergeten een sport-beha om te doen. Liever had ik deze geschenken van Onzelieveheer in kleine uitvoering gehad. Straks na het lopen voel ik ze nog. "Ze zijn niet ontworpen voor zoveel beweging," zei Peter, de laatste keer dat hij met me sliep. "Houd je handen dan ook stil," zei ik. Met Peter kan ik wel lachen.

Goed en wel op mijn kantoor in de Hoofdstraat komt Peter langs. Eigenlijk heb ik geen tijd voor hem, maar ik laat hem binnen.

'Ik ben ondeugend geweest,' grijnst hij.

'Oh,' zeg ik.

'Ik heb voor detectieve gespeeld,' zegt hij. 'Ik ben voor je op pad geweest. Niet boos worden.' Hij ziet mijn bestraffende blik groeien. Als ik boos ben, ben ik een minne.

'Biecht op,' zeg ik. 'Wat heb je gedaan?'

'Gisteren ben ik een eindje wezen fietsen - op de fietse, op de fietse, op de fietse zoals de bardje uit Erica zingt - en toen ik eenmaal bij de Ericase brug was dacht ik: kom laat ik eens bij café Pruis binnenstappen. - Je weet wel die kloeke onderwijsadviseur die niets meer wordt gevraagd. - Misschien kom ik iets nuttigs te weten.'

Ik krijg het benauwd, moet er niet aan denken wat Peter in zijn dommigheid allemaal overhoop haalt en in de war stuurt. Straks is werk van weken naar de Filistijnen. Al moet ik bekennen dat ik nog weinig ben opgeschoten.

'Wees maar niet bang,' zegt hij. 'Er is niets ergs gebeurd. Ik

ben net zo voorzichtig geweest als twee jonge egeltjes in de paartijd.'

Ik geloof hem nauwelijks. Hij kan vreselijk doordraven.

'Pruis is een aardige praatjesmaker, zeker voor een cafébaas. Hij meende mij nog te kennen. Dat klopte. Ik heb twee weken met hem op de judo gezeten. En we kochten onze schoenen bij Rolink aan de Havenstraat. Vroeger.' Peter zwijgt. Hij is nog een kind, ik zie het, net als bijna alle andere mannen die moeite hebben volwassen te worden en als Little Joe van Bonanza cowboytje blijven spelen.

'Nou, schiet op,' zeg ik. Ongedurigheid en boosheid komt bij me boven. 'Ben je nog wijzer geworden over Herman Brinks, of hebben jullie alleen over judo gekletst? Zwarte band whiskey zeker.'

'Kalm aan, rustig maar. Ja, ook drank. Trappist, triple, ook Duvel. Mort Subite, misschien wel vier. Toen ik over schooltijd begon zei Pruis dat zijn lyceumklas vorige week een bijeenkomst had gehad. Dat deden ze eenmaal per jaar, al zo'n twintig jaar. De examenklas was maar heel klein en volgens hem was het een vriendenclub. Ik vroeg hem van welk jaar die examenklas was en tussen neus en lippen vroeg ik of Brinks er ook deel van uitmaakte. Pruis leek zich ongemakkelijk te voelen bij die vraag. Ik heb er maar snel overheen gepraat. Maar Brinks hoorde er niet meer bij, dat was me wel duidelijk. En het waren ook niet meer alleen klasgenoten in die vriendenclub.

'En verder, wat zei Pruis nog meer?'

'Ik begon over een vorige cafébaas die in een bovenkamer-tje zich ooit van het leven beroofd zou hebben. Lang geleden, heel lang geleden. Ook gewurgd aan een koord, zei ik.'

“Nee” had Pruis gezegd, “die is niet gewurgd. Hij heeft zichzelf verhangen. Oude Drentse gewoonte. Weet je wel. Hier recht boven. Boven de telefoon.”

Voor ik boos kan worden, zegt Peter: 'Ik vond het niet grappig, maar ik moest wel lachen. Dat kwam ook door de drank.' Ik schud mijn hoofd.

'En weet je wat grappig was,' zegt hij. 'In het café vlogen parkieten met een rood voorhoofd.'

De brievenbus kleppert. Peter gaat de trap op en neer. Misschien wil hij iets goed maken. Bij de post is een brief uit Noorwegen.

‘Of heb je ook al internationale contacten?’ Peter krijgt het woord steeds groter.

‘Alle dagen,’ zeg ik en om te bewijzen dat ik van een buitenlandse brief niet van streek raak, leg ik de brief op de stapel. Ik sorteer de rest van de post. Als Peter niet kijkt laat ik de brief van Svein in mijn tas glijden. Misschien nodigt hij me in zijn kårige hytta. Samen van het fjord genieten, lijkt me wel wat.

‘Wel allemachtig,’ roep ik. ‘Moet je dit eens lezen.’

Fien Schutrups schrijft een briefje met het verzoek het onderzoek te stoppen. Het grijpt haar meer aan dan ze wilde. Ze wil het hoofdstuk afsluiten. De 10.000 euro maakt ze over op de rekening van de ASN-bank. - Ik wilde niet bij de RABO-bank, die ruimt immers alle boeren op en nodigt internationale boeven om geld te halen: Rob-a-bank. -

‘Zie je wel,’ zegt Peter die niets liever doet dan zijn macho-gelijk halen. ‘Ik had het je al gezegd. Ze heeft de moord zelf gepleegd en ze krijgt het benauwd.’

Ik weet niet wat verstandig is. Stoppen of doorgaan? Om mijn zinnen te verzetten fiets ik een half uur later met Peter richting Duitse grens. Ik zeg niets, maar ik wil toch nog eens bij Fien Schutrups kijken. In Emmerschans fietsen we langzaam naar het huis van Fien Schutrups. De garagedeur staat los en de auto is weg. Grote kans dat ze zo weer thuis komt. Ik pak de folder van de Spar uit de fietstas en doe of ik folders aflever. Ik loop door de garage de tuin in. Ik zie de mestvaalt met paardenpoep en lauriertakken om grafkransen. In de woonkamer zie ik geen bijzonderheden. Alles staat nog op de plek. De kooi van de kakariki is los. Ik gooi de folder in de brievenbus. Ondermelk in de aanbieding, deze week.

‘Nee, niets bijzonders,’ zeg ik tegen Peter. ‘Niets bijzonders.’ We fietsen naar Barger-Oosterveld. In café de Bonte Koe houd ik het niet langer. Ik bestel een dubbele portie saté en daarna een gehaktbal met extra mosterd en tomatenketchup. Het kan mij niet langer schelen. Dit wordt niks, of dit wordt alles. Peter zeurt niet, maar drinkt stevig mee.

Gelukkig hebben we wind mee als we over de Angelsloërdijk langs het Univé-stadion terug fietsen met voldoende wind in de banden.

Als we later bijkomen van de laatste schermutselingen en het laken over ons heentrekken zegt Peter: 'En die brief uit Noorwegen, van wie was die brief?' Peter is niet nieuwsgierig, maar wil wel graag alles weten. 'Geef me mijn tas eens aan.' Peter rekt buiten het bed en hijst mijn tas naar zich toe. Met een kam snijd ik de envelop uit Porsgrunn los. Een grote ansichtkaart met een stavkerk. *Hilsen fra Lom*. Svein doet zijn hartelijke groeten en hij hoopt me nog eens te zien, en dan niet via skype. Als aandenken stuurt hij een foto van zichzelf. Kalend hoofd, geen bril, een brede lach achter een zwart snorretje. Op de foto heeft hij een Noors vest aan, versierde zilveren gespen en veel bonte kleuren. Maar zijn blouse past er niet bij. Het is geen blouse, het is een hemd.

'Wie is dat?' vraagt Peter die net terugkomt van de wc en opnieuw bij mij tussen de lakens kruipt. 'Is dat een verre minnaar?' De foto, wat komt mij zo bekend voor op de foto? Peter is mijn nieuwe zakelijkheid zat.

'Weg ermee,' zegt hij en hij zet de foto op het nachtkastje schuin tegen de wekkerradio. Het is 19.45 in groene cijfers. De stavkerk uit Lom valt op de vloer.

'Ga liggen,' zeg ik. 'Aan het werk.'

Peter ligt onder me. Ik lig boven. De natuurlijke loop der dingen, een brede basis onder een smalle top. Mijn lippen raken de kin van Peter. Mijn tenen rusten op zijn knieën. Als ik mijn hoofd opricht zie ik hoe Svein mij van het nachtkastje toelacht. Ik zie zijn blauwe ogen, zijn bijgeknipte snor zodat zijn gulle mond goed te zien is, bijna te voelen. Zijn borsthaar kroelt vanonder zijn Noorse hemd. Heel ondrents zou ik hem willen vragen: "Hoe gaat het met jou?"

'Eureka. Ik heb het,' roep ik. Ik schiet omhoog. Peter schrikt onder mij wakker. Zo'n plotselinge scheiding is hij niet gewend. Ik spring uit bed, bel Ronald Winderloop op het politiebureau en kleed me aan.

Ontknoping

‘Ik wil wel dat je vaker zo’n moord oplost.’ zegt Peter, ‘maar hoe zag je ineens het licht? Ik begrijp er niets van. Het ene moment liggen we uit frustratie halfdronken met elkaar te stoeien en op het andere moment ben je broodnuchter door een foto van een eenmalige minnaar. Een pijpenlegger in een hytta.’

Peter heeft gelijk. Ik ben hem uitleg verschuldigd. Ik houd er niet van het minnespel van het ene moment op het andere abrupt af te sluiten. Voor mij is passie meer dan een ritssluiting los en dicht doen, meer dan een knoop door een knoopsgat. Ik begrijp heel goed dat Peter niet aanvoelde waarom ik zo snel naar Winderloop moest.

Twee dagen zaten er tussen de ansicht en foto uit Porsgrunn en het hoofdartikel op de voorpagina van het *Dagblad van het Noorden*. Een foto van Winderloop in het Veenpark met een tevreden blik alsof hij zojuist Pekingeend heeft gegeten. Koppen in de krant: Veenmoord opgelost, drugsbende opgerold. Riekus Ladenjager heeft vrij aardig de feiten weergegeven. Duutse pet. Chapeau.

Door een gemeenschappelijk actie van de gemeentepolitie van Emmen en de korpsen van Assen, Utrecht, Diphorn en Ter Apel is een landelijk netwerk van drugshandelaren opgerold. De moord op onze medewerker Herman Brinks is daarmee opgelost.

De moord op journalist en columnist Herman Brinks blijkt een afrekening te zijn van een drugsmafia die in de gaten kreeg dat Brinks de handelaren op het spoor was. De mafia bestond uit een vroegere vriendenclub - Kakariki - van het Christelijk Lyceum in Emmen.

De leiders van de bende waren J. van der Z. uit Roswinkel en T. L. uit Huizen die zich voor dominee uitgaf. Onder het mom van evangelisatie reisden beiden het land door. L. reed met enige regelmaat met een lijkwagen naar Rotter-

dam om hash en cocaïne te halen. In een leegstaande kerk in Huizen in Noord-Holland werden de drugs opnieuw verpakt in rouwkransen en begrafenisbloemstukken. De vaste afnemers kregen wekelijks een bloemstuk met lintjes afgeleverd. Ook in de grafkrans van Herman Brinks - gevonden op de mesthoop van vriendin Fien S. - zijn sporen van drugs gevonden.

In het artikel wordt Winderloop uitvoerig geprezen voor zijn speurwerk en komen de humuszuren en hydrochinonen opnieuw ter sprake. "Wat onder water zit mag merakel ingewikkeld wezen", wordt Winderloop geciteerd, "als het aan het oppervlak maar helder is." Hij zegt dat het onderzoeksrapport een dik boek zou zijn, als het niet digitaal was, maar dat alles nu op pootjes staat. Ik word niet genoemd. Het lijkt mij het beste om buiten schot te blijven. De armen van de witte dood zijn mij lang genoeg.

'Maar hoe zag je dat er niet één dader was, maar een hele bende?' Peter wil alles weten.

We zitten bij Bieze in Borger. Vanuit de serre hebben we een mooi uitzicht op de kerk en op de rotonde met dichter Hans Heyting in brons. We laten ons de gestoofde vis met een fantasie van peterselie en remoulade met verse salie lekker smaken. De ober brengt opnieuw ravioli, gestoomde broccoli en een grote aardappel in schil en ook nog eens in zilverpapier met gesmolten roomboter.

'Kijk,' zeg ik. 'Laat ik eerlijk zijn. Ik wist ook niet waar moest beginnen, maar vanaf het begin had ik mijn ogen los. Kijken, kijken en nog eens kijken. Het toeval, en jij, hebben me verder geholpen.' Ik zie dat Peter blij is dat ik zijn aandeel noem. Hij doopt de rose Canadese - met hengel gevangen - wilde zalm in het sausje en neemt een te grote hap. Maar met zijn mond dicht eten, kan hij wel.

'Ik had het gevoel dat Fien Schutrups niet helemaal eerlijk was. Ze hield zich in en ze zei niet alles wat ze wist. Toen ze vorige week schreef dat ik het onderzoek maar moest stoppen, groeide mijn achterdocht. Eerst had ze er kapitalen voor over om de moord op te lossen en daarna kreeg ze 'spijt' omdat ze alles al 'verwerkt' had. Nee, dat zat me niet lekker.'

De ober schenkt bij uit de Chauvinisme du Cabinet supérieur. Hij vraagt of het smaakt. Ik knik. Peter knikt. Volle afdrank, bloemig, fruitig met een nasmaak van bergviooltjes.

‘Op de hoop paardemest zag ik de bloemstukken liggen. Ik dacht dat die van de begrafenis waren overgebleven, maar het is heel ongebruikelijk dat nabestaanden de kransen meenemen. Toen Theo Luchies dat lange gesprek over rouwkransen en zerken voerde, en ik niets anders te doen had dan te wachten en foto’s kon maken van de verjaardagskalender, gingen bij mij goddelijke lichtjes branden. Dat mos en de groene aanslag op het kerkplein was ook verdacht. Een beetje kerkgang en een gifspuit is niet nodig.’ Peter vergeet bijna te eten.

‘Je zoekt het wel ver weg,’ zegt hij. Hij heeft gelijk, maar wat van ver komt lijkt vaak lekkerder dan vruchten van dichtbij.

‘Het is meestal wijsheid achteraf. De antieke kast, de turf-schep in de garage, de krantenknipsels in het plakboek van Brinks.’ Ik neem een slok van de bergviooltjes. ‘En ook de kakariki en de vogelkooien als verbindend element. Vergeet die niet. Een kakariki is een rustige en leergierige vogel. Met rust en nieuwsgierigheid kom je heel ver.’

‘Wat ik niet begrijp,’ zegt Peter, ‘waarom zou Fien Schutrups opdracht geven om de moord op te lossen. Er was een levensgrote mogelijkheid dat ze zelf ook gesnapt zou worden. En dat is ja ook gebeurd.’

‘Vrouwen gebruiken niet altijd hun verstand,’ zeg ik. ‘Ik weet daar alles van. Maar dat het milieu op deze manier had afgerekend met haar vriend was haar te ver gegaan. Emoties werden haar de baas. Toen haar verstand terug kwam, was het te laat.’ Peter knikt. Mooi dat het Peter in een keer helder is. Maar ik ga door. ‘Mannen gebruiken hun verstand ook niet altijd. Theo Luchies zocht blijkbaar ook spanning door me over mannitol in de *Manna Esche* te vertellen - ik wist dat je diarree krijgt van mannitol en van sorbitol, net als van veel bruine bonen en pruimen -Drents manna -. Drentse angst was het ook om mij als vrijgevochten vrouw in zijn pastorie te halen waar de gordijnen zwaar ademden van drugs. In de vensterbank in Huizen lag *De Wet* van Thomas Mann, geen

literatuur voor een steile dominee. Na *De Wet* kon *Het Offer* dan ook niet uitblijven. Herman Brinks. Je weet hoe het Joodse volk op doortocht in de woestijn het *Gouden Kalf* aanbad. Hennep, drugs, geld.' Ik raak op mijn praatstoel in een flow. Ik voel de samenhang in mijn betoog verdwijnen, maar Peter weet te zwijgen als ik het spoor bijster raak.

'Fien Schutrups was gek op Herman Brinks, maar vooral ook op geld dat niet stinkt. Zolang ze van beide - manna en adonis - kon genieten, ging het goed. Dat Herman zich met de drugshandel ging bemoeien was vast niet haar idee. Misschien wilde hij Fien uit de drugswereld halen en net als andere rijpere mensen gewoon vadertje en moedertje spelen, maar Heere Luchies en Maagd Van der Zee zagen Herman Brinks als een gevaar. Maria met kind in het provinciewapen boden ook tegen die aanslag geen bescherming.' Peter steekt me op zijn vork een stukje wilde zalm toe. Ik hap.

'En de telefoondraad?'

'Luchies en Van der Zee hadden beide een iPhone, zonder snoer vanzelf. Ik weet niet waar dat snoer vandaan komt, ik weet wel dat Herman Brinks in de kerk in Huizen om zeep is geholpen. Snoer van de hemeltelefoon misschien. Ze hebben rond de kansel gevochten. Dat verklaart de blauwe plek op het been van Brinks.' Ik neem een slok van de wijn. De fles is bijna leeg.

'Met de lijkwagen, tussen rouwkransen met drugs, hebben ze het stoffelijk overschot naar het Veenpark vervoerd en daar in de bouwput gedumpt. Jeannet van der Zee was vrijwillig predikante in het nagebouwde katholieke kerkje. Nep natuurlijk, maar dat is wat mensen willen. En...' Peter onderbreekt me. 'Dat van die humuszuren en hydrochinonen weet ik nu wel.' Ik knik. 'En niemand zou Brinks - in beton gegoten - ooit terugvinden,' sluit ik af.

'Het toetje en nog een fles Chauvinisme du plaisir willen we graag op de kamer,' zeg ik als de ober langskomt. Peter is wel wat gewend, maar Bieze overtreft veel. En morgen doen we de hele oefening van eerherstel nog een keer over bij sterrenhotel Braams in Gieten, gegarandeerd een succes. Mooie serre en kwaliteit voor de betere culinaire kenners. Gietener

uiensoep. Lekker. En Bea geeft eerst nog een rondleiding in het Hunebedcentrum voor we op de fiets naar Gieten gaan. Peter stelt geen vragen en schuift zijn stoel naar achteren.

‘En dat Jeannet van der Zee met de moord te maken had,’ zeg ik terwijl ik mijn blouse over mijn hoofd trek en uit mijn rok stap, ‘was niet zo moeilijk te bedenken. Op de examenlijsten stonden de geboortedata. Niet één van de sterretjes op de kalender van Luchies stond op de goede plek. Jeannet van der Zee was op eerste kerstdag geboren en Theo Luchies op Sinterklaas.’

In het tweepersoonsbed, de vitrage dicht en een film over het Borgerder hunebed D27, voor straks, schenken we nog eens in. De dame blanche laten we onaangeroerd.

‘En die Noor, die Svein, wat heeft die met de moord te maken?’ Peter kan het niet laten. Hij wil zijn rivalen van haver tot gort kennen.

‘Niets,’ zeg ik, ‘en alles. Die Nordmann met zijn blinderse bullepees had een schiere snor en nog mooier borsthaar. Hij was heel goed voorgelicht over de prettige kanten van het aards bestaan. Heel on-Drents. Expert. Besneden, dat ook.’ Ik streel Peter langs zijn hals, voel zijn slagaders kloppen. Ik streel zijn kale borstkas. Hij doet aan de mode mee en heeft al zijn lichaamshaar laten verwijderen, ook in zijn bilnaad.

‘Jij hebt hier twee knoopjes,’ zeg ik en bijt hem zachtjes in zijn vergeefse tepels, ‘die had Svein vanzelfsprekend ook. Maar wat me niet was opgevallen toen ik hem trof, maar later wel op de foto, gaf mij de aanwijzing om de feiten op een rij te krijgen. Op het portret dat hij stuurde droeg Svein een hemd met een grijswit knoopje met vier gaatjes. Zo’n hemd met knoopjes hing ook bij Jeannet van der Zee aan de waslijn, en zo’n knoopje lag in de veenput naast Herman Brinks. En toen ik op je lag en de foto van Svein zag, viel de knoop in het knoopsgat.’ Ik zet mijn lippen op Peters’ mond.

‘Maar laten we het niet langer over knoopjes en knoopsgaten hebben. Ik wil een lichtvoetig einde aan dit verhaal en met jou lichtvoetig en poëtisch kort door de bocht. Mag ik deze wals van jou?’

'Geen humuszuren meer?' zegt Peter.

'Geen humuszuren,' zeg ik.

'En ook geen hydrochinonen?'

'Geen hydrochinonen.'

'En heb je de telefoon uitgezet?'

'Helemaal. En zonder snoer.'

'Wals?'

'Weense wals.'

Und so geht es immer weiter.

Web

www.vangogh-drenthe.nl
www.plantage.vermeer.nl
www.toyisme.nl
www.hotelbieze.nl
www.hotelbraams.nl
www.hoteltencate.nl
www.hoteldejonge.nl
www.veenpark.nl
www.hunebedcentrum.nl
www.orvelte.nl
www.dvhn.nl
www.huusvandetaol.nl
www.ellertenbrammert.nl
www.peterdijk.nl
www.klaaskoops.nl
www.margarethakleine.nl
www.egbertmeyers.com
berthadders.nl
www.delia-bremer.nl
www.riawesterhuis.nl

Ton Peters, *Vanwege het getal*

Martin Koster, *Hotel an 't spoor* (HDB). Luuster. (Ter Verpoozing)

Gerard Stout (Erica, 1950) schreef tientallen boeken in het Drents en in het Nederlands. Hij werd onderscheiden met de SNS-cultuurprijs (1999) voor zijn bijdrage aan de Drentse literaire cultuur en met de Dagblad van het Noordenprijs (2009) voor zijn novelle *In Paradisum*.

In *Anno Ludwig* geeft hij een beeld van de ontwikkeling van Drenthe en enkele Drenten in de tweede helft van de vorige eeuw.

Alle zijn boeken via:
vermeerbestseller.nl
www.iwemabestseller.nl

Deze 'sociaal culturele detective in Drenthe' wordt als het meezit verfilmd. Er volgt een klompencollecte.